

LATVIJAS REPUBLIKAS FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Reģ.nr. 90010248231; Smilšu ielā 1-512, Rīgā, LV-1919
tālrunis: (+371) 6708 3650; e-pasts: info@fdp.gov.lv; mājaslapa: <http://fdp.gov.lv>

Pieņemts
Fiskālās disciplīnas
padomes sēdē Nr.4(12)
2015.gada 18.septembrī
Protokols Nr.4, 2.§

FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS UZRAUDZĪBAS ZIŅOJUMS

Rīga, 2015

Saturs

Kopsavilkums.....	3
Saīsinājumi.....	4
Padomes kompetence	5
1. Fiskālās politikas izaicinājumi	6
2. Makroekonomikas apskats un izlaižu starpības	12
3. Skaitlisko fiskālo nosacījumu izpildes novērtējums.....	14
1. pielikums. Rekomendāciju progresu ziņojums.....	17
2. pielikums. Veselības sistēmas reforma.....	32
3. pielikums. Izglītības sistēmas reforma	35
4. pielikums. Zemāku nekā plānots makroekonomisko rādītāju ietekme uz budžetu	39
5. pielikums. Skaitliskie fiskālie nosacījumi	40
6. pielikums. Skaitliskie fiskālie nosacījumi (<i>xls tabulas</i>)	45

KOPSAVILKUMS

Padome piekrīt Valdības pieņēmumiem, kas izmantoti, aprēķinot vispārējās valdības strukturālo bilanci. 2016., 2017. un 2018. gadam zemāko izdevumu griestu apjomu nodrošina bilances nosacījuma metode. Līdz ar to bilances nosacījums ir pamats maksimālo izdevumu griestu VTBI 2016./18. vērtībām.

Lai gan VTBI ir redzama politiskā griba uzturēt fiskālo disciplīnu, Valdības spēja turēties pie fiskālajiem mērķiem ir pasliktinājusies. 2014. un 2015. gada vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances rezultāti ir zemāki par uzstādītajiem mērķiem. Novirzēm vispārējās valdības budžetā pārsniedzot 0,5% no IKP būs jāplāno budžets ar pārpalikumu, lai kompensētu novirzes atbilstoši FDL 11. pantā noteiktajam korekcijas mehānismam.

Padome atbalsta izmaiņas, kuras Valdība ieviesusi, lai palielinātu budžeta ieņēmumus 2016. gadā, taču tās ļauj nodokļu ieņēmumu apmēram no IKP sasniegt tikai nedaudz virs 28% no IKP. Padome uzskata, ka ēnu ekonomikas mazināšana ir būtisks solis, lai palielinātu nodokļu ieņēmumu attiecību pret IKP. Padome uzskata, ka Latvija nepilnvērtīgi izmanto PVN ieņēmumu potenciālu, kā arī īpašuma un ar vidi saistīto nodokļu ieņēmumu iespējas. Padome jau iepriekš ir norādījusi uz Valdības nespēju novirzīt nodokļu slogu no ienākumiem uz patēriņu un kapitāla pieaugumu, taču nodokļu slogs ienākumiem no dividendēm un cita kapitāla joprojām ir zemāks par slogu algu nodokļiem.

Padome ir gandarīta par izmaiņām nodokļu sistēmā, kas vērstas uz ienākumu nevienlīdzības mazināšanu, t.sk. ienākumu nodokļu regresivitātes mazināšanu, ieviešot tā saukto solidaritātes nodokli, neapliekamā minimuma celšanu, kā arī plānu no 2017. gada ieviest diferencētu neapliekamo minimumu.

Padome norāda uz paaugstinātiem riskiem, kas būtiski sarežģīs fiskālo mērķu sasniegšanu atliekot FNR veidošanu līdz 2017. gadam. Gatavojot FRD, padziļināti jāpēta fiskālie riski un jāizvērtē to fiskālā ietekme, lai uzlabotu risku vadību un samazinātu nepieciešamās FNR apmērus. Valdības pienākums ir veikt rūpīgu fiskālo risku novērtējumu, uz kura balstoties tiek rakstīta FRD. Vairāki fiskālie riski nav kvantitatīvi novērtēti, un to fiskālā ietekme nav noteikta. Padome ir satraukta par to, ka ar labklājības nozari saistītie riski pēdējos gados nav bijuši atbilstoši novērtēti, kuru rezultātā izdevumi pārsniedza budžetā apstiprinātos. Ir jāizveido konkrētas stratēģijas un pasākumi, lai nodrošinātos pret fiskālo risku negatīvu ietekmi uz vispārējās valdības fiskālo bilanci.

Padome neiebilst FM IKP pieauguma prognozēm un inflācijas projekcijām, kas prezentētas VTBI 2016./18. un kas tiks izmantotas par pamatu 2016. gada valsts budžeta izstrādei. Vienlaikus nesenās preču un pakalpojumu cenu inflācijas norāda uz riskiem sasniegt VTBI prognozētos nominālā IKP un nodokļu ienākumu mērķus. Padome rosina Valdību sagatavot pasākumu plānu gadījumam, ja IKP pieauguma un inflācijas rādītāji būs zemāki, nekā tiek prognozēti. Būtiskākie riski saistīti ar mazāk labvēlīgiem notikumiem globālajā ekonomikā, kā rezultāts var būt vājāks ārējais pieprasījums.

Ņemot vērā līdzšinējo nepietiekamo strukturālo reformu ieviešanas progresu, Padome nesaskata pamatu potenciālajam IKP pieaugumam pārsniegt 3-3,5% sliekšni vidējā termiņā. Nozīmīgākie riski potenciālajai izaugsmei ir (1) negatīvās demogrāfiskās tendences, kas veicina darbaspēka samazinājumu, (2) zema aktivitāte investīciju sektorā, (3) prasmju un spēju neatbilstība darbaspēka tirgū. Bez tam, ar pašreizējo ekonomikas struktūru Latvijas konverģences izredzes uz ES vidējo līmeni paliek ierobežotas.

Padome uzskata, ka Latvijas ekonomika kopumā attīstītās kopsolī ar savu potenciālu. Vienlaikus Padome vērš uzmanību uz faktu, ka algu straujāks pieaugums nekā produktivitātes pieaugums var iedragāt izaugsmes potenciālu nākotnē.

SAĪSINĀJUMI

EK	Eiropas Komisija
EKS	Eiropas kontu sistēma
ES	Eiropas Savienība
ESAO	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
FDL	Fiskālās disciplīnas likums
FM	Finanšu ministrija
FRD	Fiskālo risku deklarācija
FNR	Fiskālā nodrošinājuma rezerve
IIN	iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP	iekšzemes kopprodukts
JPI	jaunās politikas iniciatīvas
LB	Latvijas Banka
-	nav datu / nav attiecināms
Padome	Fiskālās disciplīnas padome
PVN	pievienotās vērtības nodoklis
SIP	Stabilitātes un izaugsmes pakts
SP	Latvijas stabilitātes programma
SP 2015./18.	Latvijas stabilitātes programma 2015.-2018. gadam
SVF	Starptautiskais valūtas fonds
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VB	valsts budžets
LVB	Likums par valsts budžetu
LVB 2016	Likums par 2016.gada valsts budžetu
Uzraudzības ziņojums	2015. gada fiskālās disciplīnas uzraudzības ziņojums
VTBI	vidēja termiņa budžeta ietvars
VTBIL 2016./18.	Vidēja termiņa budžeta ietvara likums 2016.-2018. gadam

PADOMES KOMPETENCE

Atbilstoši noteiktajam FDL III nodaļā *Fiskālās disciplīnas uzraudzība*, Padome ir neatkarīga koleģiāla institūcija, kas tika izveidota FDL ievērošanas uzraudzībai. Padomes galvenā kompetence ir saistīta ar fiskālās disciplīnas novērtējumu, kā arī viedokļa sniegšanu citos ar fiskālo politiku un makroekonomikas attīstību saistītajos jautājumos.

Padome atbild par:

- FDL noteikto fiskālo nosacījumu ievērošanas uzraudzību VTBIL un LVB projekta sagatavošanā, šo likumu izpildē un grozījumu sagatavošanā;
- Bilances nosacījuma un izdevumu pieauguma nosacījuma piemērošanas pareizības pārbaudi, tai skaitā veicot neatkarīgu potenciālā IKP un nominālā IKP novērtējumu un strukturālās bilances aprēķinu;
- FDL nosacījumu ievērošanas uzraudzību Gadskārtējā valsts budžeta likuma izpildē, pašvaldību konsolidētā budžeta un atvasinātu publisku personu budžetu summāro fiskālo rādītāju atbilstību prognozētajām vērtībām;
- Viedokļa sagatavošanu par pieļaujamo atkāpi no bilances nosacījuma ekonomikas nopietnas lejupslīdes laikā;
- Viedokļa sagatavošanu par FNR apjoma atbilstību valstī pastāvošajiem fiskālajiem riskiem;
- Uzraudzības ziņojuma un, ja nepieciešams, neatbilstības ziņojuma, sagatavošanu;
- Viedokļa sagatavošanu, informējot Saeimu un Valdību citos fiskālās politikas un makroekonomiskās attīstības jautājumos, ja atzīst tos par būtiskiem FDL normu ievērošanai;
- Padome novērtē un analizē valsts fiskālās politikas ilgtspējas analīzi, lai sagatavotu FDL noteiktos ziņojumus.

1. FISKĀLĀS POLITIKAS IZAICINĀJUMI

Padome piekrīt Valdības pieņēmumiem, kas izmantoti, aprēķinot vispārējās valdības strukturālo bilanci (vairāk sadaļā *Skaitlisko fiskālo nosacījumu izpildes novērtējums*). Valdība ir sastādījusi VB 2016. gadam un VTBI 2016./18. projektus ar vispārējās valdības strukturālo deficītu 1% no IKP apmērā 2016. un 2017. gadā, samazinot strukturālo deficītu līdz 0,8% no IKP 2018. gadā.

Sastādot VB 2016. gadam un VTBI 2016./18., Valdība saskārās ar nopietnām problēmām. Makroekonomiskās situācijas pasliktināšanās ir radījusi vajadzību pēc fiskālās konsolidācijas 96,8 milj. eiro apmērā (0,4% no IKP) pret budžeta bāzi. Tajā pašā laikā tika pieņemts lēmums par vienu gadu atlikt FNR veidošanu, samazinot nepieciešamo konsolidācijas apjomu līdz 0,3% no IKP. Valdības prioritātes (konkrēti – papildu finansējums aizsardzībai, lai tas sasniegtu 2% no IKP līdz 2018. gadam, kā arī finansējums iekšējai drošībai, izglītībai un veselības aprūpei) radījušas papildu izdevumu vajadzības, kuru fiskālā ietekme ir lielāka par konsolidācijas apjomu.

Gads	Mērķis	Faktiskais rezultāts (prognoze)	Novirze (prognoze)	Kumulatīvā novirze kopš 2013.gada
2013	-1,3	-1,0	+0,3	+0,3
2014	-1,0	(-1,3)	-0,3	0
2015	-1,0	(-1,4)	-0,4	-0,4
2016	-1,0	-	-	-

1.1. tabula. *Vispārējās valdības strukturālās budžeta bilances mērķis un faktiskais rezultāts kopš 2013. gada, % no IKP.*

Lai gan ir redzama politiskā griba uzturēt fiskālo disciplīnu, Valdības spēja turēties pie fiskālajiem mērķiem ir pasliktinājusies. 2013. gadā vispārējās valdības budžeta strukturālā bilance bija par 0,3 procentpunktiem virs mērķa, taču 2014. un 2015. gada rezultāti ir zemāki par uzstādītajiem mērķiem (1.1. tabula)¹.

Atbilstoši FDL 11. pantam uzkrāto bilanču starpību summa var aktivizēt korekcijas mehānismu, būtiski palielinot budžeta bilanci, lai kompensētu iepriekšējos gados uzkrāto deficītu. Balstoties uz prognozēto vispārējās valdības budžeta bilances novirzi no mērķa par -0,4%² no IKP 2015. gadā, kumulatīvā bilanču starpību summa kopš 2013. gada būs -0,4% no IKP. Šāda situācija vien nedaudz atpaliek no korekcijas mehānisma aktivizēšanas, kas prasītu nepieciešamību uzlabot budžeta bilanci par 0,5% no IKP trešajā gadā pēc novirzes fiksēšanas.

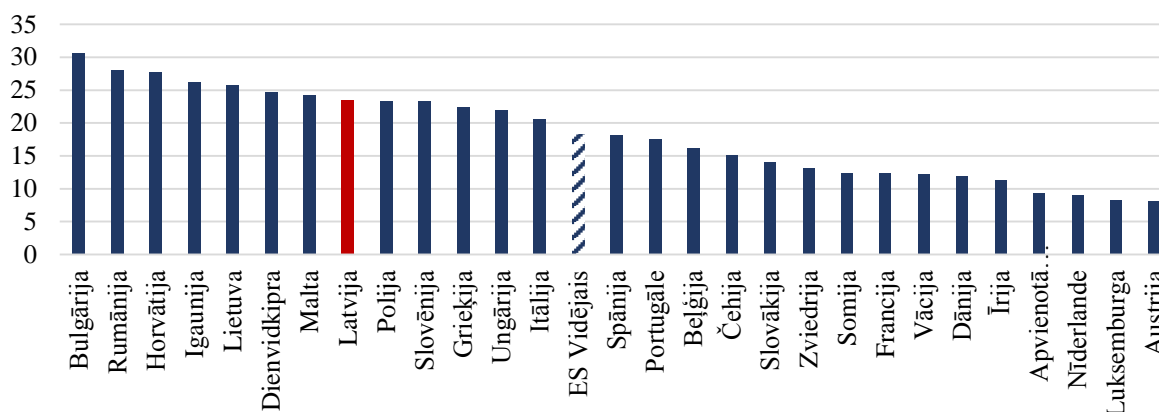
VB un VTBI projekti neietver būtiskas izmaiņas nodokļu ieņēmumu pret IKP attiecības uzlabošanai. Ar izmaiņām, kas norādītas VB 2016. gadam un VTBI 2016./18. gadam, nodokļu ieņēmumi sasniegs nedaudz virs 28% no IKP, **nesasniedzot Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta Valdības rīcības plānā noteikto mērķi – 1/3 no IKP.** Valdība nevarēs nodrošināt publisko pakalpojumu sniegšanu un uzlabošanu, nepalielinot nodokļu ieņēmumus līdz 1/3 no IKP, kas joprojām būtu zem ES vidējā rādītāja – 38%. Vienlaicīgi Padome atbalsta Valdības plānu iesaistīt sociālos partnerus diskusijā par nodokļu politikas un administrēšanas stratēģiju, kuru plānots sākt 2016. gada pirmajā pusē un pabeigt 2017. gada jūlijā.

Padome uzskata, ka ēnu ekonomikas mazināšana ir būtisks solis, lai palielinātu nodokļu ieņēmumu attiecību pret IKP. Latvijas ēnu ekonomika dažādos avotos tiek uzrādīta 23-24% apmērā no IKP. Pēc Friedrich Schneider³ aplēses, ES vidējais rādītājs ir 18% (1.1. attēls).

¹ 2014. gadā vispārējās valdības budžeta bilance (atskaitot vienreizējo kapitāla pārvedumu saistību izpildei pret Eiropas Rekonstrukciju un attīstības banku (ERAB) 88,2 milj. eiro apmērā) sasniedza -1,3% no IKP. Tiek prognozēts, ka 2015. gadā novirzi no 2014. gada decembrī pieņemtā likuma plāna izraisīs augstākas EKS korekcijas (55,5 milj. eiro apmērā), zemāki nodokļu ieņēmumi (55,1 milj. eiro apmērā) un izmainītas speciālās budžeta izdevumu prognozes (apmēram 60 milj. eiro apmērā).

² Atbilstoši 2015. gada 25. septembrī FM sniegtajai informācijai.

³ Schneider F. Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments. Pieejams: <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>, skatīts 24.08.2015.

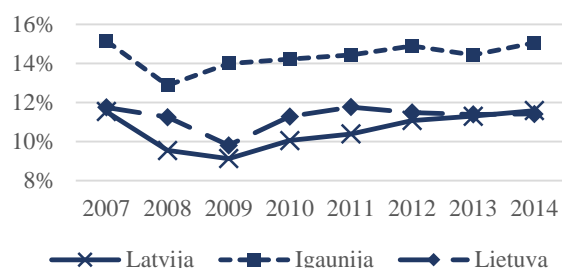
1.1. attēls. Ēnu ekonomikas apmērs (% no IKP) ES dalībvalstīs 2015. gadā⁴

Gads	Ikgadējais efekts (miljoni eiro)	Kumulatīvais efekts (miljoni eiro)	% no IKP
2016	73	73	0,28%
2017	78	151	0,56%
2018	83	234	0,84%
2019	87	321	1,12%
2020	92	413	1,40%

1.2. tabula. Ēnu ekonomikas samazināšanas līdz ES vidējiem rādītājiem līdz 2020. gadam fiskālā ietekme (uz FM makroekonomiskās attīstības prognozēm balstīti Padomes aprēķini).

formulētās aktivitātes dos papildu ieņēmumus vien 21,7 milj. eiro apmērā 2016. gadā. **Tas liek domāt, ka ēnu ekonomikas ierobežošanas pasākumi vien neļaus sasniegt nodokļu ieņēmumu mērķi (33% no IKP)** un ir nepieciešami papildu pasākumi. Ēnu ekonomikas ikgadēja samazināšana par 1% no IKP līdz 2020. gadam palielinās nodokļu ieņēmumu pret IKP attiecību par 1,4% procentpunktiem piecu gadu laikā (1.2. tabula).

Padome uzskata, ka Latvija nepilnvērtīgi izmanto PVN ieņēmumu potenciālu, kā arī īpašuma un ar vidi saistīto nodokļu ieņēmumu iespējas.

1.2. attēls. Efektīvās PVN likmes Baltijas valstīs (uz Eurostat datiem balstīti Padomes aprēķini).

Padome iesaka izstrādāt mērķtiecīgākus un konkrētākus rīcības plānus nodokļu ieņēmumu uzlabošanai un ēnu ekonomikas mazināšanai, lai sasniegtu FM noteikto mērķi līdz 2020. gadam samazināt ēnu ekonomiku par 5%. Apsveicami, ka šie plāni starp mērķiem iekļauj arī nodokļu maksāšanas kultūras uzlabošanu un uzticības veicināšanu valsts iestādēm. VID darbība, kas vērsta uz nodokļu nemaksāšanas ierobežošanu jomās, kur tā ir izplatīta, arī liecina par koordinētiem mēģinājumiem uzlabot nodokļu sistēmu. Tomēr atbilstoši Padomes vērtējumam, konkrēti

Baltijas valstu efektīvo PVN likmju salīdzinājums liek secināt, ka Latvijā tiek nepilnīgi izmantots PVN ieņēmumu potenciāls. Ja Igaunijā 2014. gadā efektīvā PVN likme bija 15,05%, Latvijā tā sasniedza vien 11,58% (1.2. attēls). Arī EK izceļ Latviju kā vienu no valstīm, kur iemesls plaisai starp nominālo un efektīvo PVN likmi bez lielā skaita PVN izņēmumu un atvieglojumu ir arī izvairīšanās no nodokļu maksāšanas⁵.

Pēc EK aplēsēm 2012. gadā budžeta ienākumi no īpašuma nodokļiem Latvijā bija 0,9% no

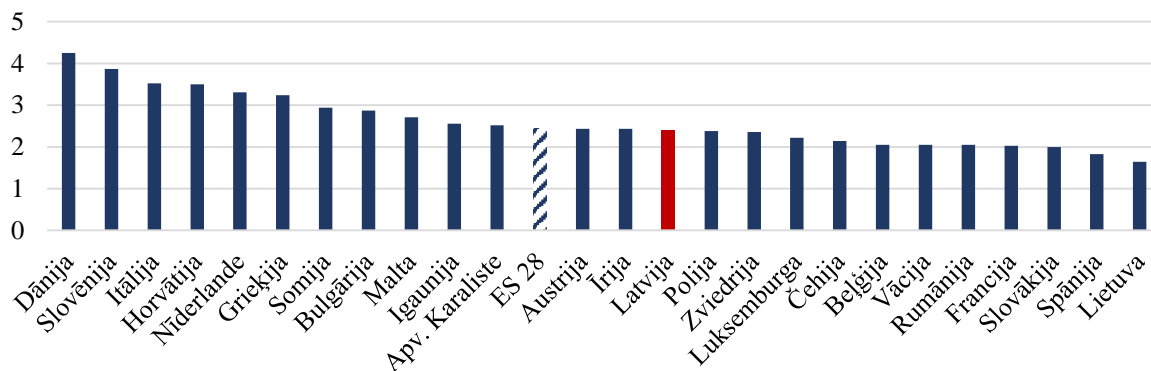
⁴ Schneider F. Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments. Pieejams:

<http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>, skatīts 24.08.2015.

⁵ Tax Reforms in EU Member States 2014. European economy series. June 2014. Pieejams:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee6_en.pdf, skatīts 11.09.2015.

IKP, kas ir krietni zem ES vidējā rādītāja – 2,3%. Ir veiktas izmaiņas, kas palielinās ieņēmumus no nekustamā īpašuma (piemēram – sods par lauksaimniecībai paredzētās zemes neizmantošanu lauksaimniecībai), taču plaša nodokļu atvieglojumu virkne samazina ieņēmumus. Tas norāda, ka par spīti mēģinājumiem izmantot īpašuma nodokļa potenciālu, joprojām pastāv iespējas palielināt budžeta ieņēmumus augsmi atbalstošā veidā, piemēram, palielinot nekustamā īpašuma nodokli mājokļiem.. Līdzīgi ir ar vairākiem ar vidi saistītajiem nodokļiem, kuru likmju celšanu varētu apsvērt, jo tās ir zem citu ES dalībvalstu rādītājiem (1.3. attēls).

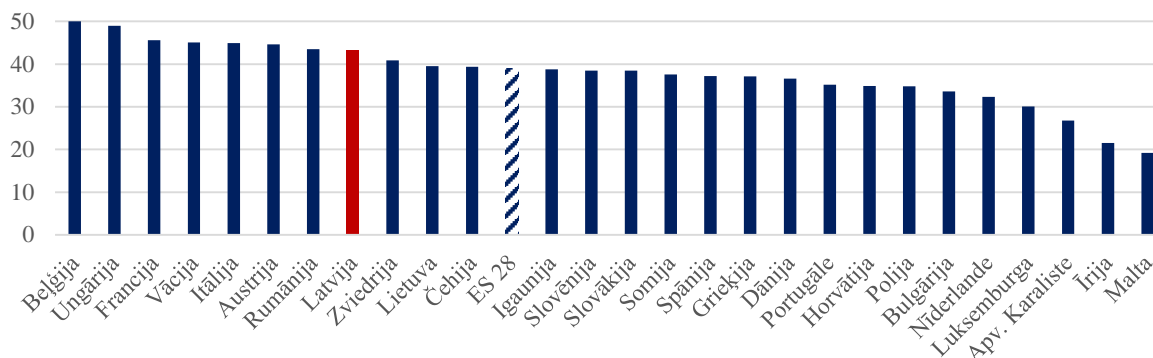
1.3. attēls. Kopējie ieņēmumi no vides nodokļiem 2013. gadā, % no IKP⁶.

Padome atbalsta izmaiņas, kuras Valdība ieviesusi, lai palielinātu budžeta ieņēmumus 2016. gadā, taču tās ļauj nodokļu ieņēmumu apmēram no IKP sasniegt tikai nedaudz virs 28% no IKP. Atskaitot dividendes no valsts kapitālsabiedrībām un ieņēmumus no ēnu ekonomikas ierobežošanas apkarošanas, jaunās iniciatīvas fiskālās telpas palielināšanai 2016. gadā palielinās budžeta ieņēmumus par 184,1 milj. eiro. Ir palielinātas vairāku nodokļu likmes un atcelts plānotais IIN likmes samazinājums, taču sasniegtais rezultāts neļaus sasniegt uzstādītos mērķis. Padome jau iepriekš ir norādījusi⁷ uz Valdības nespēju novirzīt nodokļu slogu no ienākumiem uz patēriņu un kapitāla pieaugumu, taču nodokļu likmes ienākumiem no dividendēm un cita kapitāla joprojām ir zemākas par algu nodokļu likmēm.

Padome ir gandarīta par izmaiņām nodokļu sistēmā, kas vērstas uz ienākumu nevienlīdzības mazināšanu, t.sk. ienākumu nodokļu regresivitātes mazināšanu, ieviešot tā saukto solidaritātes nodokli, neapliekamā minimuma celšanu, kā arī plānu no 2017. gada ieviest diferencētu neapliekamo minimumu. Vairāku starptautisko organizāciju publikācijās norādīts, ka nevienlīdzība Latvijā ir būtiska problēma. Īpašs uzsvars likts uz augsto nodokļu ķīli cilvēkiem ar zemiem ienākumiem un Latvijas Džini koeficientu, kas ir augstākais starp ES dalībvalstīm. Turklāt ienākumu nevienlīdzība kopš 2011. gada ir augusi. Sagaidāms, ka ieviešamās izmaiņas nodokļu sistēmā mazinās nodokļu ķīli cilvēkiem ar zemiem ienākumiem, kas šobrīd Latvijā ir augsts salīdzinājumā ar citām ES valstīm (1.4. attēls).

⁶ Avots: Eurostat.

⁷ Fiskālās disciplīnas uzraudzības starpziņojums (viedoklis) par Latvijas Stabilitātes programmu 2015.-2018. gadam. Pieejams: http://fdp.gov.lv/files/uploaded/FDP_1_01_322_20150508_Starpziņojums_un_Piel1.pdf, skatīts 23.09.2015.

1.4. Nodokļu ķīlis zemu ienākumu saņēmējiem 2013. gadā, %⁸.

Vienlaikus Padomei ir bažas par minimālās algas pieauguma tempu, kas būtiski pārsniedz produktivitātes izaugsmi.

Valdība ir norādījusi, ka 2016. gadā prioritātes būs aizsardzība, izglītība, veselība un iekšējā drošība, un tika uzskaitītas vairākas politikas izmaiņas, kurām ir nepieciešams papildu finansējums. Šīm aktivitātēm ir paredzēts finansējums no jaunajiem ieņēmumu palielināšanas pasākumiem un izdevumu samazinājumiem – ministriju izdevumu samazinājums 3% apmērā, pasākumu atlikšana, nodokļu palielināšana un ēnu ekonomikas samazināšana.

Turpmāk finansējuma palielināšanai izglītības sistēmai un veselības aprūpei jābūt saistītām ar strukturālām reformām ar pozitīvu ilgtermiņa ietekmi uz valsts budžetu un dzīves kvalitāti Latvijā. Latvijai, salīdzinot ar citām ES valstīm, ir vāji sabiedrības veselības rādītāji. Tie, visticamāk, būs ar ilgtermiņa ietekmi uz valsts ekonomisko attīstību (detalizētāks izklāsts atrodams 3. pielikumā).

Strukturālajām reformām izglītības sistēmā jākoncentrējas uz izglītības pakalpojumu izmaksām, prasmju neatbilstības mazināšanu un izglītības kvalifikāciju profesionālo atbilstības veicināšanu. Papildu finansējums eksaktajām un inženierzinātnēm atbilst Valdības prioritātēm, taču ir nepieciešami atbilstoši pasākumi, kas radītu studentos interesi par šīm jomām (detalizētāks izklāsts atrodams 2. pielikumā).

Rekomendācijas

1. Padome aicina līdz 2015. gada beigām ievērot piesardzīgu fiskālo politiku, paturot prātā iespējamo nepieciešamību veikt korekciju 0,5% no IKP apmērā būtisku noviržu gadījumā.
2. 1/3 nodokļu ieņēmumu pret IKP attiecības sasniegšanai ir jābūt galvenajam mērķiem, strādājot pie nodokļu un politikas un administrēšanas stratēģijas; īpaša uzmanība jāpievērš ēnu ekonomikas mazināšanai, nodokļu iekasēšanas efektivitātei, kā arī nodokļu likmju pārvērtēšanai un atvieglojumi atcelšanai.
3. Apsvērt ienākumu nevienlīdzības mazināšanu, veidojot nodokļu un politikas un administrēšanas stratēģiju; īpašu uzmanību jāpievērš nodokļu sloga palielināšanai ienākumiem no dividendēm, kā arī citiem ienākumiem, kuri netiek atkārtoti investēti.
4. Palielināt budžeta ieņēmumus augsmei draudzīgā veidā, izmantojot īpašuma un vides nodokļu ieņēmumu potenciālu.
5. Likvidēt prasmju nevienlīdzību, uzlabojot izglītības kvalifikāciju profesionālo atbilstību, lai sekmētu Latvijas darbaspēka ilgtermiņa produktivitāti.
6. Uzlabot veselības aprūpes sistēmas efektivitāti un ilgtspēju, optimizējot finansējumu sadali ar mērķi uzlabot sabiedrības kopējos veselības un grozāmās mirstības rādītājus.

⁸ Avots: Eurostat.

Valdības pienākums ir veikt rūpīgu fiskālo risku novērtējumu, uz kura balstoties tiek rakstīta Fiskālo risku deklarācija. Deklarācija tiek pievienota VTBI projektam, kad tas tiek sūtīts uz Saeimu. Atbilstoši risku novērtējumam jābūt aprēķinātai un veidotai FNR, kuras mērķis ir mazināt fiskālo ietekmi ārkārtas situācijā, ja risku realizācija noved pie būtiskas fiskālo rādītāju novirzes no prognozēm, kas ir ietvertas VTBI.

Padome ir izvērtējusi FRD, kuru 2015. gada 25. augustā apstiprināja Ministru kabinetā.

FDL nosaka, ka riski ir pēc iespējas kvantificējami un fiskālā nodrošinājuma rezerve jāveido, lai varētu kompensēt fiskālo risku ietekmi un vispārējās valdības fiskālo bilanci gadījumā, ja ieņēmumi ir mazāki, nekā gaidīts, vai izdevumi ir lielāki, nekā plānots. FDL paredz, ka fiskālā nodrošinājuma rezerve jāveido 0,1% apmērā 2016. gadam un ne mazāk kā 0,1% apmērā turpmākajiem gadiem. Ministru kabineta lēmums neveidot FNR 2016. gadam ir pretrunā ar FDL Pārejas noteikumu 3. punkta prasībām.

Padome, pieņemot Ministru kabineta lēmumu atlikt FNR veidošanu līdz 2017. gadam, norāda uz paaugstinātiem riskiem, kas būtiski sarežģīs fiskālo mērķu sasniegšanu. Padome uzskata, ka lēmums, neveidot fiskālā nodrošinājuma rezervi, rada nepatīkamu precedentu. Vairāki riska avoti var izraisīt novirzes no vispārējās valdības bilances mērķiem, un FNR ļauj mazināt neparedzētu izmaiņu ietekmi un ierobežo deficīta palielināšanos virs noteiktā mērķa. Negaidītas makroekonomiskās situācijas izmaiņas un fiskālo prognožu neprecizitātes var būtiski ietekmēt valdības fiskālo bilanci, taču iepriekšējos gados ar lielu ietekmi ir bijis arī Valdības atbalsts banku sektoram un aizdevumu galvojumi.

FRD kvantitatīva novērtēti tikai daži riski.

2016. gadā tie ir:

- galvoto aizņēmumu neatmaksātā atlikuma riska novērtējums – 3 144 milj. eiro;
- valsts aizdevumu atgūšanas risks – 1 018 milj. eiro.

Vairāki riski tiek uzskatīti par simetriskiem, jo novirzes ar vienādu varbūtību var būt gan bilances palielinājuma, gan samazinājuma virzienā:

- riski, kas saistīti ar labklājības nozari;
- riski, kas saistīti ar ES finansējumu un citiem ārvalstu finanšu instrumentiem

Fiskālā ietekme nav norādīta riskiem, kuru iestāšanās varbūtība tiek vērtēta kā nenozīmīga:

- valsts galvojumi studiju un studējošo kreditēšanai;
- kapitāls uz pieprasījumu.

Vairāki fiskālie riski nav kvantitatīvi novērtēti, un to fiskālā ietekme nav noteikta:

- tiešās un netiešās saistības publiskās un privātās partnerības un koncesijas līgumos;
- valsts kapitālsabiedrības;
- starptautisko tiesu un Satversmes tiesas spriedumu izpilde.

Padome novērtēja fiskālos riskus, pieņemot, ka FNR 2016. gadam netiek iekļauta VTBI, taču ir būtiski, lai tā tiktu veidota 2017. un 2018. gadam. Padome vērš uzmanību uz vairākām FRD iezīmēm.

Pirmkārt, **Padome vērš uzmanību uz to, ka vairāki fiskālie riski joprojām nav kvantitatīvi novērtēti, taču pozitīvi vērtējams, ka risku novērtēšanā iesaistīto institūciju skaits ir palielinājies.** Iestādes ir jāveicina izstrādāt pasākumus gadījumiem, ja risks realizējas un rada negatīvi fiskālo ietekmi.

Otrkārt, šobrīd FRD ietver ļoti vispārīgu risku novērtēšanas metodoloģijas izklāstu. Turpmāk būtu ieteicams, ka FRD tiek iekļauta detalizēta pārskatu par risku novērtēšanas procedūrām – it īpaši saistība ar konkrētu varbūtību piešķiršanu un pieņēmumiem, uz kuriem balstās šie lēmumi. Labāka fiskālo risku apzināšanas un kvantitatīvais novērtējums ļautu pilnveidot pasākumus, lai šo risku iestāšanos novērstu.

Treškārt, **Padome ir satraukta par to, ka ar labklājības nozari saistītie riski pēdējos gados nav bijuši atbilstoši novērtēti.** Pensiju un sociālās apdrošināšanas pabalstu izdevumu aprēķini regulāri pārsniedz VBL un VTBIL ietvertās summas, un gada laikā veiktās aprēķinu izmaiņas atspoguļo pensiju un pabalstu vidējo summu un saņēmēju skaitu. Ņemot vērā, ka speciālais budžets rada būtisku riskus fiskālo mērķu sasniegšanai, Padome veica pētījumu par fiskālajiem riskiem, kas saistīti ar labklājības nozari un iepriekšējā Uzraudzības ziņojumā pauda bažas par to, kā šie riski ir novērtēti. Padomes pētījumi rāda, izdevumi konsekventi ir pārsnieguši budžetā piešķirtos līdzekļus – vidēji par 2% pēdējos 7 gados (1.3. tabula).

Labklājības Ministrija ir izmainījusi savas budžeta prognozes 2015.-2018. gadam, vidēji gadā tās palielinot par aptuveni 50 milj. eiro. Padome atzinīgi vērtē jaunās izdevumu prognozes, taču vērš uzmanību, ka ir rūpīgi jāseko, vai tās ir balstītas uz reālistiskiem pieņēmumiem. Turpmākie lēmumi palielināt sociālo atbalstu nevar paļauties uz pozitīvu speciālā budžeta bilanci kā finansējuma avotu.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nodarbinātības soc.pabalsti	123%	190%	68%	50%	85%	111%	120%
Invaliditātes, maternitātes un slimības soc.pabalsti	119%	94%	98%	90%	93%	105%	106%
Darba negadījumu soc.pabalsti	116%	110%	117%	122%	102%	105%	108%
Valsts pensijas	103%	89%	121%	101%	102%	103%	101%
Kopā (vid.svērtais rādītājs)	107,30%	94,78%	111,08%	96,05%	99,99%	103,30%	102,32%

Vidēji 2008-2014 102,12%

Vidēji 2012-2014 101,87%

1.3. tabula. Speciālā budžeta izdevumi, % no plānotā ikgadējos budžeta likumos.

Padome uzskata, ka **apgalvojums, ka šie riski ir simetriski, ir problemātisks.** Šeit jāņem vērā, ka iepriekšējos trīs gadus izdevumu prognozes bija zem faktiskajiem izdevumiem, tāpēc simetriskās varbūtības pieņēmums nav pārlicecinošs bez papildu informācijas.

Ceturtkārt, **ir jāizveido konkrētas stratēģijas un pasākumi, lai nodrošinātos pret fiskālo risku negatīvu ietekmi uz vispārējās valdības fiskālo bilanci.** Padome mudina Valdību ieviest šādus pasākumus ar mērķi nākotnē samazināt fiskālā nodrošinājuma rezervi.

Padome iesaka 2017. un 2018. gadā veidot fiskālā nodrošinājuma rezervi vismaz 0,1% apmērā, kā norādīts FDL. FNR apjoms ir jāpalielina, ja uz šādu vajadzību norādā risku izvērtējums.

Rekomendācijas

1. Pieņemt zināšanai Valdības apstiprināto FRD, uzsverot fiskālā nodrošinājuma rezerves nepieciešamību un vajadzību apzināt visus fiskālo risku avotus.
2. Fiskālā nodrošinājuma rezervē iekļaut riskus, kas saistīti ar finanšu sektoru, jo tie pagātnē ir bijuši ar būtisku ietekmi. FRD būtu jāiekļauj arī riski, kas saistīti ar kapitāla pieprasījumu no Eiropas stabilitātes mehānisma, un to ietekme ir rūpīgi jāizvērtē.
3. Uzlabot riska novērtējuma kvalitāti, ievācot informāciju par visa veida fiskālajiem riskiem un, ja iespējams, novērtēt tos kvantitatīvi, lai būtu pieejama drošticama prognoze par to iespējamo fiskālo ietekmi.
4. FRD iekļaut detalizētāku konkrētu risku novērtēšanas aprakstu, lai neatkarīgas iestādes varētu labāk izvērtēt riskiem piešķirtās varbūtības.
5. Nodrošināt informācijas ievākšanu un apmaiņu, lai uzlabotu risku vadību un pilnveidotu procedūras, ar kurām savlaicīgi varētu novērst pēkšņu ietekmi uz fiskālo bilanci.

2. MAKROEKONOMIKAS APSKATS UN IZLAIŽU STARPĪBAS

Latvijas ekonomika 2015. gadā ir augusi lēnāk, nekā prognozēts (FM ir pazeminājusi reālā IKP pieauguma prognozi 2015. gadam no 2,8% VTBI 2015./17. uz 2,1% VTBI 2016./18.). Arī inflācija nav sasniegusi prognozēto līmeni (FM prognoze pazeminājusies no 2,1% VTBI 2015./17. uz 0,8% patlaban). Tas ir veicinājis vispārējās valdības budžeta bilances pasliktināšanos: FM 2015. gadam prognozē lielāku deficītu, nekā ir uzstādīts 2015. gada BL ietvaros (skaidrojums par lielāka nekā plānots deficīta sekām – 4. pielikumā).

	2015	2016	2017	2018
Reālā IKP izaugsme				
FM	2,1	3,0	3,6	3,6
LB	2,3	2,7	-	-
EK	2,3	3,6	-	-
SVF	2,3	3,4	3,7	3,9
Nominālā IKP izaugsme				
FM	3,2	5,2	6,2	6,2
LB	-	-	-	-
EK	4,6	6,3	-	-
SVF	4,2	5,0	6,0	6,2
Inflācija				
FM	0,8	2,0	2,5	2,5
LB	0,4	1,3	-	-
EK	0,7	2,5	-	-
SVF	0,5	1,7	2,3	2,2
Izlaižu starpība				
FM	-0,2	-0,4	-0,1	0,0
LB	-	-	-	-
EK	1,4	1,6	-	-
SVF	-	-	-	-

2.1. tabula. Dažādu institūciju galveno makroekonomisko rādītāju prognozes, %.

stabilizēties citos eksporta tirgos, atkarības samazinājums no Krievijas kā viena no lielākajiem eksporta tirgiem ilgtermiņā varētu izrādīties Latvijai izdevīgs, tā kā jaunie eksporta tirgi potenciāli varētu būt drošāki. Padome rosina FM izstrādāt izvērstāku makroekonomiskā scenārija jutīguma analīzi, lai novērtētu iespējamo nelabvēlīgo notikumu iespējamo ietekmi uz Latvijas ekonomiskās attīstības rādītājiem.

Padome norāda uz virkni kavējošu faktoru Latvijas potenciālajai izaugsmei:

- Pirmkārt, tendences demogrāfiskajā situācijā, kur problemātisks ir gan negatīvs dabiskais pieaugums, gan negatīvs migrācijas saldo (atbilstoši Eurostat prognozēm, Latvijas iedzīvotāju skaits līdz 2030. gadam kritīsies līdz 1,6 miljoniem, bet līdz 2080. gadam – līdz 1,3 miljoniem), samazina ekonomikā pieejamo darbaspēku;
- Otrkārt, neaktīvais investīciju sektors, kā arī īpaši zemais pētniecības un attīstības izmaksu līmenis salīdzinājumā ar ES vidējiem rādītājiem samazina IKP izaugsmes potenciālu (atbilstoši Eurostat datiem, 2013. gadā Latvijā pētniecības un attīstības izmaksas veidoja 0,6% no IKP, kamēr vidēji ES – 2,0% no IKP);
- Treškārt, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju prasmju un spēju neatbilstība darba tirgus prasībām⁹ ierobežo kopējās faktoru produktivitātes augsmi, un tādējādi arī potenciālā IKP augsmi. Līdz ar to IKP izaugsmes prognoze virs 3-3,5% vidējā un ilgā termiņā ir apšaubāma;

⁹ Diskusija par vakanču un prasmju neatbilstību Latvijā (Diskusijas materiāls "Dabiskā un cikliskā bezdarba Latvijā novērtējums ar Beveridža līknes modeli", pieejams:

https://www.makroekonomika.lv/sites/default/files/dm_2_krasnopjorovs_2015_lv.pdf, skatīts: 24.08.2015.).

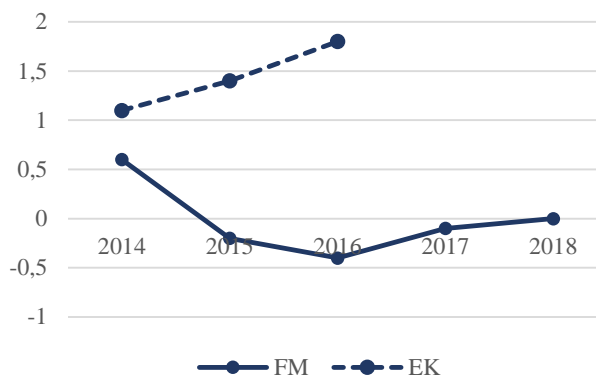
- Ceturtkārt, saglabājoties pašreizējai ekonomikas struktūrai, Latvijas konverģences izredzes uz ES vidējo līmeni paliek ierobežotas¹⁰.

Padome uzskata, ka inflācijas rādītājam pastāv risks nesasniegt FM prognozēto līmeni 2015. un 2016. gados. Galvenais iemesls bažām ir naftas cenu dinamika: vidējais 2015. gada naftas cenu līmenis visticamāk būs zemāks par FM prognozētajiem 59,4 ASV dolāriem par barelu¹¹.

Bez tam Padome uzsver, ka turpmāka minimālās algas paaugstināšana var apdraudēt pašreizējo bezdarbnieku iesaisti formālajā ekonomikā, īpaši reģionos ārpus Rīgas. Līdzšinējo minimālās algas paaugstinājumu ietekme nav tikusi analizēta vai publiski apspriesta valdībā.

Izlaižu starpības

Viedokļi par Latvijas ekonomikas izlaižu starpībām atšķiras starp dažādām institūcijām (2.1. attēls). Ja FM uzskata, ka Latvijas ekonomika šobrīd ir pamatā sabalansēta ar nelielu negatīvu izlaižu starpību diapazonā no -0,5% līdz 0% no IKP, tad EK aprēķini rāda, ka tā ir pozitīva ap 1,5% no IKP. Padome nepiekrīt EK viedoklim, ka Latvijas ekonomika šobrīd atrodas pārkaršanas stadijā – tas ir maz iespējams, ņemot vērā relatīvi lēno reālās izaugsmes tempu, kā arī zemo inflāciju. Līdzīgi kā 2015. gada maijā publicētajā Padomes starpziņojumā, **Padome uzskata, ka Latvijas ekonomika šobrīd attīstās līdzvērtīgi tās potenciālam, izlaižu starpībai būtiski neatšķiroties no nulles.**

2.1. attēls. FM un EK Latvijas izlaižu starpību novērtējums, % no IKP.

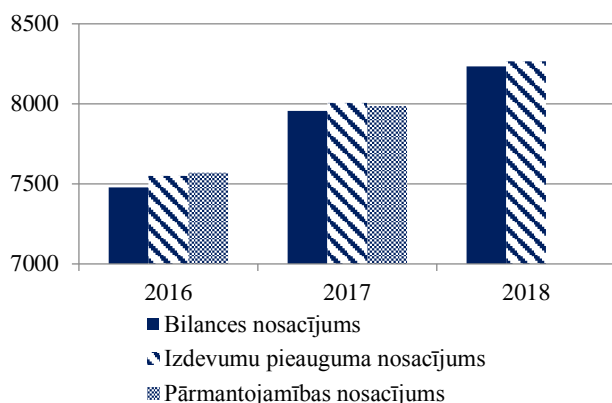
Rekomendācijas

1. Padome kopumā atbalsta VTBI fiksētās FM makroekonomikas prognozes kā pamatu 2016. gada valsts budžeta izstrādei un VTBI 2016./18. gadiem izstrādei. Vienlaikus Padome rosina FM:
 - a) izstrādāt izvērstāku jutīguma analīzi makroekonomikas scenārijam;
 - b) balstoties uz jutīguma analīzes rezultātiem, izstrādāt rezerves plānu gadījumam, ja budžeta ieņēmumi nesasniedz plānotos apjomus.
2. Lai veicinātu attīstību vidējā un ilgā termiņā, nepieciešams īstenot potenciālo izaugsmi atbalstošas strukturālās reformas, īpašu uzmanību pievēršot problēmjautājumiem par darbaspēka samazinājumu, neaktīvo investīciju sektoru un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju prasmju un spēju neatbilstību darba tirgus prasībām.

¹⁰ Arī Latvijas Banka norāda uz šo problēmjautājumu (ekspertu sarunas "Vai Latvijas tautsaimniecība ir sasniegusi griestus?" Prezentācijas pieejamas: <https://www.makroekonomika.lv/ekspertu-sarunu-video-vai-latvijas-tautsaimnieciba-ir-sasniegusi-griestus>), skatīts 14.09.2015.

¹¹ ASV Enerģijas informācijas administrācija prognozē Brent jēlnaftas vidējās cenas 2015. un 2016. gadiem 54,07 un 58,57 ASV dolārus par barelu attiecīgi, iepretim FM prognozēm 59,5 un 66,0 ASV dolārus par barelu attiecīgi. Prognozes pieejamas: <http://www.eia.gov/forecasts/steo/>, skatīts 14.09.2015.

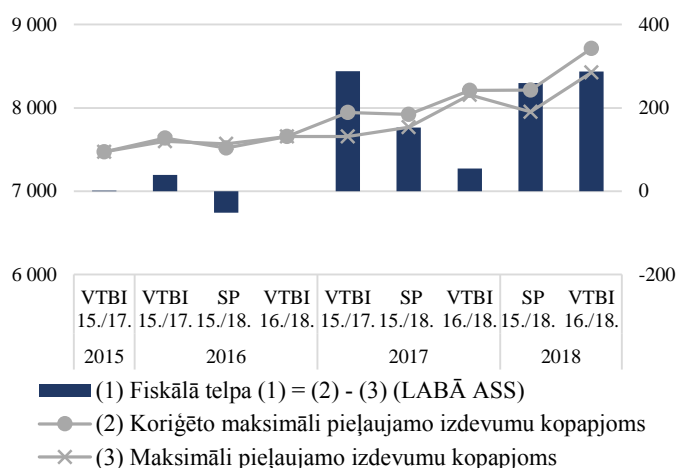
3. SKAITLISKO FISKĀLO NOSACĪJUMU IZPILDES NOVĒRTĒJUMS

3.1. attēls. Koriģēto maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjoms, milj. eiro.

	2015	2016	2017	2018
(1) Fiskālā telpa pozitīva (+) / konsolidācija (-) (1) = (2)-(3)				
VTBIL 2015./17.	1,0	39,3	288,2	
SP 2015./18.		-51,3	152,9	259,6
VTBIL 2016./18.		0,0	54,4	287,4
(2) Koriģēto maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjoms				
VTBIL 2015./17.	7472,4	7636,9	7944,0	
SP 2015./18.		7517,4	7920,4	8212,9
VTBIL 2016./18.		7654,5	8209,4	8711,9
(3) Maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjoms				
VTBIL 2015./17.	7471,3	7597,6	7655,8	
SP 2015./18.		7568,7	7767,5	7953,3
VTBIL 2016./18.		7654,5	8155,0	8424,5

3.1. tabula. Fiskālā telpa, milj. eiro (VTBIL 2016./18. projekta dati) (detalizēti dati 6. pielikuma P5. tabulā).

3.2. attēls. Fiskālā telpa, milj. eiro.

VB un VTBI sagatavošanas procesā Padome veic FDL noteikto skaitlisko fiskālo nosacījumu piemērošanas pareizības pārbaudi. Padome ir pārbaudījusi FM aprēķinus un piekrīt aprēķinu metodei, kā arī aprēķinos ietvertajiem pieņēmumiem¹². No trim pielietotajām fiskālo nosacījumu aprēķina metodēm – bilances, izdevumu pieauguma un pārmantojamības nosacījuma metodei – **2016., 2017. un 2018. gadam zemāko izdevumu griestu apjomu nodrošina bilances nosacījuma metode. Līdz ar to bilances nosacījums ir pamats maksimālo izdevumu griestu VTBI 2016./18. vērtībām** (3.1. attēls). Detalizēti aprēķini ietverti 5. pielikumā un datu tabulas 6. pielikumā.

Valdība pārskatīja VB 2016. gadam un apstiprināja VTBIL 2015./17. precizētos budžeta bāzes izdevumos. Neskatoties uz 2016. gada VB pieejamo resursu apjoma pieaugumu un izdevumu griestu apjoma pieaugumu salīdzinājumā ar 2015. gadu, makroekonomikas un fiskālās politikas prognozes liecina par jaunieviesto izdevumu pārsniegumu pār plānoto izdevumu griestiem. Tas radīja nepieciešamību pēc konsolidācijas 96,8 milj. eiro apmērā jeb 0,4% no IKP, t.sk. VTBI 2016./18. sākotnēji ietvēra FNR 0,1% no IKP arī 2016. gadam. Resursu piešķiršana FNR tika atcelta turpmākajā VB un VTBI apstiprināšanas procesā Ministru Kabinētā.

Padome, saņemot atjaunos datos (3.1. tabula un 3.2. attēls) par VTBI 2016./18. gadam, konstatēja, ka, neskatoties uz jauniem ieņēmumu pasākumiem, līdzīgi kā iepriekšējos gados – pirmajam VTBI gadam fiskālā telpa ir pilnībā sadalīta.

Vienlaikus Padome uzskata, ka resursi FNR jāparedz jau izdevumu griestu

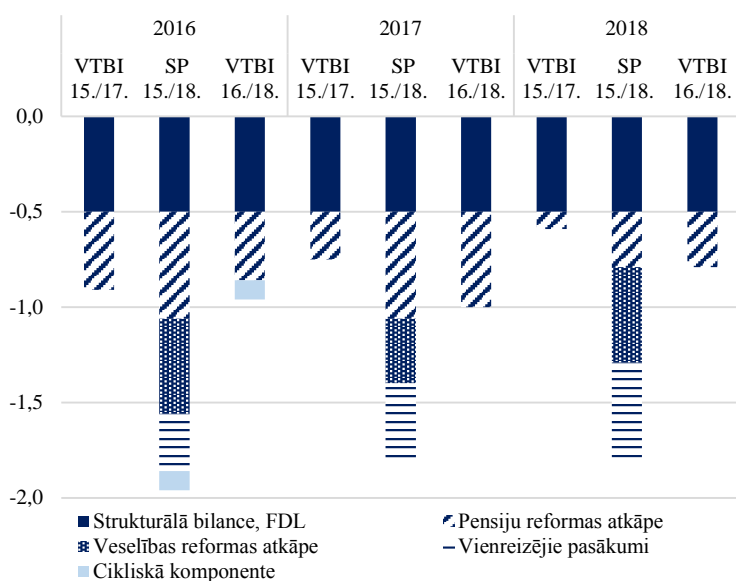
¹² Ziņojuma skaitlisko fiskālo nosacījumu aprēķini veikti balstoties uz FM 2015. gada 3. augusta sniegtajiem datiem, kas tālākajā darbā pie gatavojot un pārskatot VB 2016. gadam un VTBI 2016./18. gadiem varētu mainīties. 2015. gada 3. augusta datus bija ietverta arī 2016. gada VB. Atjaunotie dati saņemti 25. septembrī.

noteikšanas procesā. Valdības lēmums atlikt resursu piešķiršanu FNR 2016. gadam un fiskālās telpas izsmelšana palielina risku nesasnīgt budžeta bilances mērķi. Fiskālo risku novērtējums un Padomes aprēķins par nepieciešamās FNR apmēru ir ietverts ziņojuma *Fiskālās politikas izaicinājumu* nodaļā.

FDL 11. pants nosaka korekcijas mehānismu vispārējās valdības budžeta strukturālajai bilancei 0,5% apmērā, ja uzkrāto noviržu summa no noteiktā mērķa pārsniedz 0,5%.

	2015	2016	2017	2018
Vispārējās valdības budžeta deficīts (-) / pārpalikums (+)				
VTBIL 2015./17.	-1,0	-0,9	-0,7	
SP 2015./18.	-1,5	-1,6	-1,3	-1,7
VTBIL 2016./18.	-1,4 ¹³	-1,0	-1,0	-0,8
Valsts pamatbudžeta deficīts (-) / pārpalikums (+)				
VTBIL 2015./17. ¹⁴	-1,5	-1,6	-1,3	
SP 2015./18.	-1,6	-2,0	-1,7	-0,2
VTBIL 2016./18. ¹⁵	-1,6	-1,3	-0,7	1,1
Vispārējās valdības parāds				
VTBIL 2015./17.	35	37	34	
SP 2015./18.	37	40	37,3	34,1
VTBIL 2016./18.	Dati nav pieejami.			

3.2. tabula. Vispārējās valdības budžeta un valsts pamatbudžeta nominālās bilances, kā arī vispārējās valdības parāds, % no IKP (VTBIL 2016./18. projekta dati).

3.3. attēls. Vispārējās valdības budžeta bilance sadalījumā pa komponentēm atbilstoši FDL metodoloģijai, % no IKP.

no bāzes izdevumiem.

¹³ Atbilstoši 2015. gada 25. septembrī FM sniegtajai informācijai.

¹⁴ Naudas plūsma

¹⁵ Naudas plūsma

¹⁶ Padomes ieteikums par Latvijas 2015. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2015. gada stabilitātes programmu Eiropas Komisijas ieteikumi. Pieejams:

http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/csr2015_latvia_lv.pdf, skatīts: 08.09.2015. EK noraidīja FM veselības reformu dēļ pārsniegtā deficīta sliekšņa līmeņa.

Padome pauž bažas, ka pastāv būtisks risks nesasnīgt noteikto strukturālās bilances mērķi 2015. gadam. 2015. gada rudenī strukturālā budžeta deficīta prognozes pārsniedz VTBIL 2015./17. noteikto mērķi par -0,4% no IKP (3.2. tabula), tomēr galīgais 2015. gada vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances novērtējums būs pieejams tikai 2016. gada decembrī. Padome atgādina, ka **novirzes vispārējās valdības budžetā par 0,5% no IKP var izsaukt FDL 11. pantā noteiktā korekcijas mehānisma iedarbināšanu**. Šāds mehānisms ierobežo valdības tēriņus, kavējot vispārējās valdības parāda pieaugumu.

Padome atzinīgi novērtē Valdības lēmumu VTBIL 2016./18. nepalielināt budžeta deficīta mērķi, kā tas tika plānots SP 2015./18.

Vispārējās valdības nominālās bilances uzlabošanai VTBIL 2016./18. projektā salīdzinot ar SP 2015./18. galvenokārt nosaka divi iemesli, kas paredz būtisku deficīta samazinājumu (3.3. attēls) – (1) atsacīšanās no resursu piešķiršanas veselības reformai¹⁶; (2) aizsardzības izdevumu paātrinātais plāns vairs netiek uzskatīts par vienreizēju budžeta pasākumu, bet tiek plānots kā daļa

Rekomendācijas

1. Padome rekomendē FNR nepieciešamo finanšu resursu piešķiršanu uzskatīt par pasākumu, kas ir saistīts ar skaitlisko fiskālo nosacījumu mērķu noteikšanu un kas ir ietverts maksimālo izdevumu griestu aprēķinā sākot ar 2017. gadu.
2. FM vajadzētu izstrādāt strukturālās bilances retrospektīvās novērtēšanas un korekcijas mehānisma procedūras sadarbībā ar Padomi.

1. PIELIKUMS. REKOMENDĀCIJU PROGRESA ZIŅOJUMS

25.09.2015. Progresa ziņojums kopš 05.12.2014.

26.01.2015. Padomes komentāri un ierosinājumi

30.12.2014. Finanšu ministrijas atbilde

05.12.2014. Padomes rekomendācijas

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
1.	3. Skaitlisko fiskālo nosacījumu izpildes novērtējums	<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014. Noslēgt sadarbības protokolu ar Finanšu ministriju (turpmāk – FM) par informācijas apmaiņu un sadarbību fiskālās disciplīnas uzraudzības jomā. FM atbilde, 30.12.2014. FDP iniciatīvas ietvaros par sadarbības protokola noslēgšanu par informācijas apmaiņu un sadarbību fiskālās uzraudzības jomā, aicina izstrādāt priekšlikumus sadarbības protokola sagatavošanai.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015. Padomes pārstāvji ir veikuši neoficiālas konsultācijas 2015.gada 7.janvārī un 2015.gada 12.janvārī ar FM Fiskālās politikas departamenta un FM Tautsaimniecības analīzes departamenta pārstāvjiem, kā arī Valsts sekretāra vietnieku nodokļu, muitas un grāmatvedības jautājumos, kā arī diskutējuši 2015.gada 15.janvāra Padomes sēdē sadarbības protokola projektu. Sadarbības protokols galvenokārt ir attiecināms informācijas apmaiņas jomai, taču Padome uzskata, ka nav iespējas izstrādāt neatkarīgu makroekonomisko prognožu un izlaižu starpību novērtējumu ar pašreizējo finansējuma apmēru.</p> <p>Progresa ziņojums, 25.09.2015. 2015.gada 27.janvārī (līdz 2015.gada 27.februārim) Padome veica aptauju par Valdības rīcības plāna projektā minēto aktivitāšu fiskālo ietekmi un š.g. 9.aprīlī sniedza kopsavilkumu, vēršot uzmanību, ka Valdības rīcības plāna pasākumiem nav reālu finansēšanas avotu. Visas iesaistītās iestādes sniedza informāciju, izņemot Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, kas lūdza papildu metodoloģiju šīs informācijas precīzākai apkopošanai. Regulāras informācijas apmaiņas veicināšanai 2015.gada 13.maijā un 17.augustā FDP lūdza FM virkni regulāro ziņojumu un atskaišu savas darbības nodrošināšanai. Padome saņēma gan atbildes vēstules no FM un Valsts kases, gan arī pieprasīto informāciju. Datu apmaiņas uzlabošana tiks turpināta arī nākamajos periodos.</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
2.		<p>Paredzot iespēju Padomes sekretariātā algot makroekonomikas ekspertu, Padome nākamā gada VTBI izstrādes procesā uzsāks neatkarīgu makroekonomisko prognožu un izlaižu starpību novērtējumu.</p> <p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Sagatavot pasākumus budžeta bilances mērķa sasniegšanai 2015.gadā un atbilstošām korekcijām 2016. gada ikgadējā budžeta plānos, lai izvairītos no sekām, kuras iestāsies Fiskālās disciplīnas likuma (turpmāk – FDL) 11. panta noteikumu rezultātā, lai kompensētu trīs gadu laikā uzkrāto budžeta bilances mērķa neizpildi, kurai pārsniedzot 0,5% no IKP jāparedz budžeta bilances mērķa palielināšana (sagaidāma budžeta bilances mērķa neizpilde 2014. gadā par 0,3% no IKP).</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Atbilstoši FM prognozēm 2014.gadā vispārējās valdības budžeta strukturālā bilance (turpmāk – strukturālā bilance) tiek prognozēta 1,3% no IKP, kas par 0,3% pārsniedz likumā "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam" 2014.gadam prognozēto vērtību. Pieaugumu 0,1 procentpunktu apmērā veido bilances cikliskās komponentes palielināšanās no 0,1% no IKP likumā "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam" 2014.gadam prognozētās vērtības uz 0,2% no IKP. Cikliskās komponentes palielināšanās ir skaidrojama ar IKP izmaiņām, kas izriet no IKP aprēķināšanas metodoloģijas izmaiņām un neuzrāda izmaiņas, kas izriet no valsts ekonomiskā stāvokļa.</p> <p>Valsts budžets 2015.gadam un vidēja termiņa budžeta ietvars 2015.-2017.gadam ir sagatavots, ievērojot FDL nosacījumus. Līdz ar to FM uzskata, ka, ja nebūs novērojamas negatīvas novirzes no prognozētā makroekonomiskās izaugsmes scenārija, tad 2015.gadā un turpmākajos gados prognozētie fiskālie rādītāji tiks izpildīti. Savukārt, ja īstenosies FM identificētie lejuvērstie makroekonomiskie riski un būs vērojamas negatīvas tendences fiskālo rādītāju izpildē, FM nodrošinās, ka gan tekošajā budžeta gadā, gan arī pēc nepieciešamības turpmākajos gados tiks veikti pasākumi FDL fiskālo nosacījumu ievērošanai.</p> <p>FDL 11.pants paredz automatisko korekcijas mehānismu iedarbināšanu pēc tam, kad ir konstatēta faktiskā uzkrāto strukturālās bilances vērtību nobīde no minimālās plānojamās strukturālās bilances vērtības vismaz 0,5% no IKP apmērā. Tomēr ir svarīgi piebilst, ka vērtējums par konkrētā gada (n-1) faktiskās bilances vērtības nobīdi no minimālās plānojamās vērtības tiek veikts līdz konkrētajam gadam sekojošā gada (n) 1.decembrim. Līdz ar to pašlaik ir diezgan grūti spriest par to, kāda būs faktiskās 2014.gada strukturālās bilances vērtības nobīde no plānotās un vai būs nepieciešams veikt FDL 11.pantā minētās korekcijas.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Ievērojot makroekonomisko apstākļu pasliktināšanos, Valdībai saglabājas nozīmīgi riski 2018. vai 2019.gadam atbilstoši FDL 11.pantā noteiktajam, ja vien netiek izstrādāti atbilstoši kompensācijas</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>pasākumi.</p> <p>Progresa ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Atbilstoši FDL Pārejas noteikumu 7.punktam faktiskās vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances un minimālās plānojamās vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances starpību sāk aprēķināt par 2013. gadu, un pirmo aprēķinu FM veic līdz 2014. gada 1. decembrim. Atbilstoši teiktajam VTBIL 2016./18. projektam pievienotajā Fiskālo risku deklarācijā uzkrātā novirze 2015. gadam veido -0,4%. Padome aicina līdz 2015. gada beigām ievērot piesardzīgu fiskālo politiku, paturot prātā iespējamo nepieciešamību veikt korekciju 0,5% no IKP apmērā būtisku noviržu gadījumā.</p>
3.	4. Makroekonomikas apskats un izlaižu starpības	<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Aicināt FM sagatavot plašāku skaidrojumu par izlaižu starpību aprēķiniem, tai skaitā par ekonomisko būtību svarīgākajiem pieņēmumiem.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Attiecībā uz izlaižu starpības un potenciālā IKP aprēķiniem, informējam, ka FM ir gatava sagatavot un prezentēt informāciju par FDP interesējošiem papildus jautājumiem izlaižu starpības aprēķinu sakarā. Vienlaikus, ņemot vērā, ka jau 2014.gada 17.oktobra un 21.novembra FDP darba grupu sēdēs FM ir sniegusi skaidrojumu par šo skaidrojumu par šo aprēķinu būtību un rezultātiem, lūgums sagatavot detalizētāku informācijas pieprasījumu par FDP interesējošiem vai neskaidriem jautājumiem saistībā ar FM sagatavotajiem izlaižu starpības aprēķiniem.</p> <p>Kaut arī FDL šādu uzdevumu FDP neparedz, lai uzlabotu fiskālo plānošanas procesu, uzskatam ka būtu lietderīgi, ja FDP varētu sagatavot atsevišķu atzinumu par makroekonomisko rādītāju prognozēm pēc to izstrādes un pirms tiek uzsākts darbs pie citu fiskālo rādītāju prognožu sagatavošanas. Tādēļ aicinām FDP izskatīt iespēju, pēc makroekonomisko rādītāju prognožu sagatavošanas Stabilitātes programmai, vidēja termiņa budžeta ietvara likumam un gadskārtējam valsts budžeta likumam, sagatavot atsevišķu atzinumu par FM izstrādātajām makroekonomisko rādītāju prognozēm.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Lūdzu sk. atbildi pie pirmās rekomendācijas, t.i. nepieciešamību vienoties ar FM jautājumā par makroekonomisko prognožu apstiprināšanu un nepieciešamību nodrošināt Padomi ar atbilstošu kapacitāti šī uzdevuma īstenošanai.</p> <p>Progresa ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Padome līdz 2015. gada 31. decembrim izstrādās priekšlikumus oficiālo makroekonomisko prognožu apstiprināšanas ietvaram.</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
4.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014. Aicināt FM paskaidrot fiskālās politikas otrā principa, t.i. uzkrājumu veidošanas ievērošanu, saskaņā ar kuru budžets jāveido un jāizpilda ar pārpalikumu pozitīvas izlaižu starpības apstākļos, lai nodrošinātu ekonomikas cikla laikā sabalansētu budžetu, ja to ļauj ekonomiskā situācija.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014. Jāatzīmē, ka FDL šo principu nosaka tā, ka pārpalikums ir jāveido, ja "ekonomiskā situācija to ļauj". Šis princips paredz ekonomiskajā ciklā sabalansēta budžeta veidošanu, kas teorētiski nozīmē, ka strukturālā bilance ir nulle. Pozitīvas izlaižu starpības gadījumā jāveido budžeta ar pārpalikumu, bet negatīvas izlaižu starpības gadījumā budžetā var pieļaut deficītu. Praksē, tomēr ir veikta atkāpe no šī principa, nosakot, ka strukturālās bilances vidēja termiņa mērķis ir -0,5% no IKP. Tas nozīmē, ka vispārējās valdības budžets ar pārpalikumu tiek veidots tikai tad, ja izlaižu starpība ir pozitīva un pārsniedz 1,4% no IKP. Jāatzīmē arī, ka tas vēl nenozīmē reālus uzkrājumus Valsts Kasē, jo Ilgtermiņa stabilizācijas rezervē saskaņā ar likumu tiek ieskaitīts naudas plūsmas pārpalikums, ja tāds ir izveidojies valsts pamatbudžetā un tas nav iezīmēts īpašiem mērķiem un no valsts parāda viedokļa ir izdevīgāk veidot uzkrājumu, nevis samazināt valsts parāda lielumu.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015. Padome vērš uzmanību, ka FDL var konstatēt nelielas neatbilstības starp uzkrājuma veidošanas principa formulējumu un vidēja termiņa mērķi 0,5% no IKP apmērā.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015. Padome sadarbībā ar FM strādās pie fiskālās politikas rezultātu izvērtēšanas kārtības, lai veicinātu atbildīgas fiskālās disciplīnas ievērošanu gan sagatavojot VB un VTBI projektus, kā arī izpildot budžeta plānus.</p>
5.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014. Plānot rezerves fiskālajā telpā tālākajos Vidēja termiņa budžeta ietvara 2015.-2017. gadam likuma projekta gados, lai spētu adekvāti reaģēt uz mainīgo situāciju un realizēt Valdības prioritātes, ņemot vērā, ka 2015. gada un 2016. gada fiskālā telpa faktiski jau bija izsmelta pirms budžeta procesa uzsākšanas.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014. FM piekrīt rekomendācijai.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015. MK ir pieņēmis lēmumu 2016. gadā fiskālā nodrošinājuma rezervi neveidot, bet 2017. un 2018. gados rezervi veidot 0,1% apmērā no IKP. Padome vērtēs fiskālos riskus un sadarbosies ar Valdību, lai panāktu</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
6.		<p>risku samazināšanos.</p> <p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Pievienot Gadskārtējā budžeta un Ietvara likumu projektiem paskaidrojumu par plānotajām strukturālajām reformām, lai veicinātu ilgtspējīgu ekonomikas attīstību un efektīvāku budžeta resursu izlietojumu.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>ES ekonomiskās politikas uzraudzības un koordinācijas cikla jeb Eiropas Semestra ietvaros, līdz katra gada 30.aprīlim ir jāiesniedz Eiropas Komisijai nacionālās reformu programmas un Stabilitātes/Konverģences programmas.</p> <p>Progresā ziņojumā par Latvijas nacionālās reformu programmas "Eiropa 2020" stratēģijas kontekstā īstenošanu tiek vērtēts progress ES Padomes rekomendāciju izpildē, kā arī Latvijas kvantitatīvo mērķu "Eiropa 2020" stratēģijas kontekstā sasniegšanā. Tā kā ES Padomes rekomendācijas un "Eiropa 2020" mērķu sasniegšana ir vērsta arī uz strukturālo reformu īstenošanu, nacionālajā reformu programmā tiek aprakstīts arī strukturālo reformu īstenošanas progress.</p> <p>Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Likums par budžetu un finanšu vadību paredz, ka sākot ar 2016.gadu vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta sagatavošanas process notiks paralēli ar Stabilitātes programmas un nacionālās reformu programmas sagatavošanu.</p> <p>Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, FM uzskata, ka nav nepieciešamība palielināt administratīvo slogu, dublējot informāciju par strukturālo reformu īstenošanas progresu vairākos politikas plānošanas dokumentos.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padome kopumā piekrīt FM atbildei, vienlaikus atzīmējot, ka būtu lietderīgi pievienot saiti uz Latvijas Nacionālās reformu programmas progresā ziņojumiem.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Padome uzskata, ka papildu budžeta līdzekļu piešķiršana kritiskajās nozarēs – izglītība, veselības aprūpe, arī tieslietas var notikt tikai saistībā ar konkrētiem strukturālo reformu plāniem, vērtējot ieguldījumu sabiedrības izglītības, veselības, kā arī tiesiskas valsts pamatu stiprināšanā un izmaksu efektivitātes uzlabošanā.</p>
7.	5. Fiskālās politikas izaicinājumi	<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Sagatavot nodokļu politikas stratēģiju, vienlaikus ar Latvijas Stabilitātes programmas 2015.-2018.gadam izstrādi, kura ļautu efektīvi sasniegt Valdības mērķi – panākt nodokļu ieņēmumus 1/3 apmērā no IKP līdz 2018. gadam.</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Valsts kontroles revīzijas Nr.5.1-2-32/2013 "Par Latvijas Republikas 2013.gada pārskatu par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem" ieteikumu ieviešanas plāna 1.pielikuma otrais punkts paredz, ka FM līdz 2017.gada 15.jūnijam jāizstrādā vidēja termiņa valsts nodokļu politiku, kas būtu saistīta ar vidēja termiņa Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam noteikto. Pašlaik FM ir uzsākusi darbu pie nodokļu politikas pamatnostādņu izstrādes vidējam termiņam, kas, tai skaitā, paredzēs analizēt virzienu nodokļu ieņēmumu tuvināšanai 1/3 apmērā no IKP.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padomes atkārtoti norāda, ka FM neskatoties uz aktīvo darbu ēnu ekonomikas apkarošanā pietrūkst atjaunotas nodokļu politikas stratēģijas, kas ir ļoti nepieciešama valsts finanšu kapacitātes stiprināšanai, drošības pasākumiem un ilgtspējīgai sabiedrisko pakalpojumu kvalitatīvai nodrošināšanai. Tādēļ nodokļu politikas stratēģijas izstrādi nedrīkst atlikt uz 2017.gadu, kā tas ir ierosināts FM atbildē. Makroekonomiskā scenārija attīstība līdz šim uzrāda tendenci zemākām cenām, kas no vienas puses ir laba ziņa patērētājiem, bet no otras puses nozīmē mazāk optimisma uzņēmējdarbības vidē, jaunu projektu kreditēšanā un straujākā ekonomikas attīstībā. Zemāka inflācija un arī mazāks izaugsmes temps ekonomikā kopumā nekā tika prognozēts 2015.gadam apstiprinātajā valsts budžetā apdraud nodokļu ieņēmumu plāna izpildi, kā arī norāda uz paaugstināta budžeta deficīta riskiem šogad.</p> <p>Sagatavotais Valdības rīcības plāna projekts (pieejams šeit) nebūs reāli īstenojams, ja Valdība nesāks virzīties no pašlaik mazāk kā 28% nodokļu īpatsvara, kas ir nepietiekami resursu ziņā, kā arī Valdības deklarācijā noteiktais nesakrīt ar budžeta likumā ietverto nodokļu slogu. Kopš efektīvākie ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumi tika ietverti jau 2015.gada budžetā, ēnu ekonomikas apkarošana vien nedotu iespēju pārvarēt nodokļu īpatsvara lejupslīdi pret IKP pie pašreizējās nodokļu politikas saistībām. Padome nav izvērtējusi pilnu izdevumu pasākumu fiskālo ietekmi, bet saistības labklājības, pedagogu darba samaksas, veselības aprūpes un aizsardzības sfērās vien nebūs iespējams sasniegt pie pašreizējās nodokļu politikas.</p> <p>Progresu ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Ir palielinātas vairāku nodokļu likmes, iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme netiks samazināta, kā arī veikti pasākumi ēnu ekonomikas samazināšanai. Šīm darbībām ir potenciāls uzlabot nodokļu ieņēmumu apmēru no IKP, taču ir maz ticams, ka tiks sasniegts Valdības mērķis – panākt nodokļu ieņēmumus 1/3 apmērā no IKP līdz šīs Saeimas mandāta beigām. Nodokļu politikas stratēģija vēl nav izstrādāta, taču to ir plānots izdarīt 2016. gadā.</p>
8.		Padomes rekomendācija, 05.12.2014.

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>Izskatīt nodokļu bāzes paplašināšanas iespējas, tai skaitā, pievienotās vērtības nodoklī, kas varētu tikt vienlaicīgi papildināts ar pasākumiem, kas mazinātu likmes paaugstināšanas ietekmi uz sociāli neaizsargātiem iedzīvotājiem.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" pārejas noteikumu 90.punkts paredz, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme 2015.gadā tiks samazināta no pašreizējiem 24% uz 23%. 2015.gadā nav paredzēts palielināt ar nodokli neapliekamo minimumu. Tanī pat laikā, saskaņā ar Ministru kabineta 2014.gada 10.novembra sēdes protokollēmuma (prot. Nr.61, 29.§ "Informatīvais ziņojums "Par iespējam palielināt ieņēmumus") 4.punktā doto uzdevumu – FM līdz 2015.gada 30.aprīlim jāiesniedz izskatīšanai Ministru kabinetā informatīvais ziņojums ar priekšlikumiem diferencētā neapliekamā minimuma ieviešanai ar 2016.gadu, kur kompleksi tiks izvērtēti arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi un darbaspēka nodokļu sloga mazināšana.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padome vērš uzmanību, ka tomēr nav veikti izsvērti nodokļu politikas pasākumi, lai novērstu risku saistībā ar ekonomikas lejupslīdi un tendenci attiecībā uz nodokļu ieņēmumu proporcijas samazināšanos attiecībā pret IKP.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>VB un VTBI sagatavošanā iekļautie lēmumi paredz PVN bāzes paplašināšanu, apliekot dzīvokļu apsaimniekošanas pakalpojumus, tomēr, ņemot vērā Latvijas zemo efektīvo PVN likmi, Padome saskata joprojām neizmantotu PVN ieņēmumu potenciālu.</p>
9.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Pastiprināt normatīvo regulējumu, kas paredz "ēnu" ekonomikas ierobežošanas pasākumus.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Kā būtiskākos līdz šim paveiktos pasākumus ēnu ekonomikas ietekmes mazināšana var minēt saimnieciskās darbības veicēju (kuru pamatdarbība nav aizdevumu izsniegšana) izsniegto aizdevumu aplikšana ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (turpmāk – IIN), kā arī uzņēmumu valdes locekļu minimālās darba algas aplikšanu ar IIN. Tāpat būtisks pasākumus bija saimnieciskās darbības apturēšanas un vienkāršotās likvidācijas mehānisma iedarbināšana, liedzot fiktīvu uzņēmumu reģistrēšanas un izmantošanas iespēju krāpniecisku darījumu ķēdēs, kā arī ieviestās izmaiņas kases aparātu izmantošanas kārtībā.</p> <p>Arī šogad izveidotā Ēnu ekonomikas apkarošanas padome, kurā darbosies valsts pārvaldes iestāžu un nevalstisko organizāciju pārstāvji, ir nozīmīgs solis ceļā uz iesaistīto iestāžu sadarbības pilnveidošanu ēnu</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>ekonomikas apkaršanā.</p> <p>Turklāt FM sadarbībā ar Valsts ieņēmumu dienestu (turpmāk –VID) un sociālajiem partneriem ir izskatījusi virkni pasākumu, kas stāsies spēkā ar 2015.gada 1.janvāri. Kā būtiskākie uzdevumi ir valdes locekļu personiskās atbildības noteikšana par kapitālsabiedrības nokavētajiem nodokļu maksājumiem. Tāpat būtiska ir informācijas apmaiņas procesa uzlabošana starp finanšu iestādēm un VID, arī informācijas publiskošana par nodokļu maksātāju samaksāto nodokļu apmēru. Tālāk ir noteikta prasība informatīvās deklarācijas ieviešanai līzinga un kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem (nebanku sektoram).</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015. Padome piekrīt FM atbildei.</p> <p>Progresa ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Ir uzlabota informācijas apmaiņa ar VID, kā arī pilnveidotas tehniskās prasības kases aparātiem. Vispārīgi iezīmēta ēnu ekonomikas apkaršanas stratēģija, taču vēl ir jāpanāk vienošanās par veicamajiem pasākumiem un tie jāietver plānos, novērtējot arī to sagaidāmo fiskālo ietekmi.</p>
10.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Izskatīt visu nodokļu atvieglojumu atcelšanas iespējas. Nodokļu sistēmas vienkāršošana, samazinot dažādo likmju un izņēmumu skaitu, atbalstītu Valsts ieņēmumu dienesta ikdienas darbu efektivitāti.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Ņemot vērā, ka nodokļu jomā kā viens no būtiskākajiem aspektiem investīciju vides vērtēšanā un investīciju piesaistē ir stabilitāte, tad nav saprotama rekomendācija – "Izskatīt visu nodokļu atvieglojumu atcelšanas iespējas". Piekrītam, ka nodokļu sistēmai ir jābūt vienkāršai un efektīvi administrējamai, un nodokļu atvieglojumiem ir jābūt terminētiem un regulāri ir jāvērtē to efektivitāte, bet nevar piekrist uzstādījumam, ka visi atvieglojumi varētu būt nelietderīgi un būtu jāvērtē to atcelšana (tas ir pretrunā arī ar tālākajām rekomendācijām, piemēram, par neapliekamā minimuma palielināšanu).</p> <p>Nodokļu sistēmai ir jābūt ne vien vienkāršai, bet arī taisnīgai. Tieši taisnīguma dēļ ir ieviesti atsevišķi nodokļu atvieglojumi, piemēram ar IIN neapliek noteikta veida kompensācijas (piemēram, komandējumu dienas nauda). VID darba efektivizācija ir atbalstāma, taču tai jābūt samērīgai un saskaņotai ar nodokļa maksātāja interesēm.</p> <p>Lielākā daļa tiešo nodokļu atvieglojumu ir orientēti uz īpašām nodokļu maksātāju grupām un ieviesti ar noteiktu mērķi. Piemēram, IIN atmaksa par ārstniecības un izglītības izdevumiem tiek segta, ja valsts minētos izdevumus pilnībā nesedz, bet tie iedzīvotājiem ir būtiski. Savukārt, iemaksas privātajos pensijas fondos un ilgtermiņa dzīvības apdrošināšana tiek veicināta, lai stimulētu fiziskās personas veidot</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>uzkrājumus.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padome uzskata, ka nodokļu atvieglojumu efektivitātes novērtējums ir ļoti svarīgs, lai nodrošinātu sociālo taisnīgumu un nodrošinātu Valdības politiku izpildi. Padome sagaida šādu analīzi no FM.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Paredzēts atcelt IIN atvieglojumus strādājošajiem.</p>
11.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Izskatīt iespējas aizvietot iedzīvotāju ienākumu nodokļa (turpmāk – IIN) likmes samazinājumu ar IIN neapliekamā minimuma palielinājumu, tādējādi samazinot nodokļu slogu zemāk apmaksājamiem darbiniekiem, veicinot nodarbinātības legalizāciju un iedzīvotāju vēlēšanos atgriezties darba tirgū nevis paļauties uz sociālajiem pabalstiem. Padome atbalsta plānus par progresīvā ar IIN neapliekamā minimuma ieviešanu.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Atbalstām ziņojuma rekomendāciju, ka turpmākais darbaspēka nodokļu sloga samazinājums būtu virzāms tieši uz personu loku ar zemiem ienākumiem, tomēr progresīva ienākuma nodokļa sistēma viena pati negarantē to, ka personas izvēlēties strādāt tā vietā, lai izvēlētos saņemt pabalstus.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padome uzskata, ka turpmāka kavēšanās samazinātu nodokļu slogu zemu atalgotajiem darba ņēmējiem stiprina progresīvā ienākuma nodokļa likmes ieviešanu kā alternatīvu. Progresīvās iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes ieviešanu var apdraudēt nodokļu maksāšanas disciplīnas riski un nepieciešamība ierobežot izvairīšanos no nodokļu nomaksas.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Rekomendācija ieviesta. Iedzīvotāju ienākuma likme nav samazināta; ir paaugstināts neapliekamais minimums; tiek plānots diferencētā neapliekamā minimuma ieviešana.</p>
12.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Izskatīt iespējas īpašuma nodokļu palielinājumam kopā ar kadastrālo vērtību pārskatīšanu, kas ļautu uzlabot vienlīdzību ienākumu sadalījumā. Rezidentiem, kas ilgstoši dzīvo teritorijās ar augstu kadastrālo vērtību, būtu jāļauj kapitalizēt pieaugošo īpašumu nodokli, norēķināšanās par kuru varētu tikt atlikta līdz īpašuma pārreģistrēšanai.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Rekomendācija paredz:</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>1) izskatīt iespējas īpašuma nodokļa palielinājumam kopā ar kadastrālo vērtību pārskatīšanu, kas ļautu uzlabot vienlīdzību ienākumu sadalījumā;</p> <p>2) rezidentiem, kas ilgstoši dzīvo teritorijās ar augstu kadastrālo vērtību, ļaut kapitalizēt pieaugošo īpašuma nodokli, norēķināšanās par kuru varētu tikt atlikta līdz īpašuma pārreģistrēšanai.</p> <p>Par rekomendācijas pirmo daļu – vēršam uzmanību, ka nekustamā īpašuma nodokļa likmes noteikšana (nodokļa likmes koridora ietvaros) ir nodota pašvaldībām.</p> <p>Uzskatām, ka ar ieteiktajām metodēm sasniegt izvirzīto mērķi principā nav iespējams, jo, ņemot vērā tālāk minēto, tas ir pretrunā ar likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" būtību un jēgu.</p> <p>Pirmkārt, nekustamā īpašuma nodokļa bāze ir nekustamā īpašuma kadastrālā vērtība, kuru nosaka Valsts zemes dienests, galvenokārt, balstoties uz nekustamā īpašuma tirgus analīzes datiem. Tātad primārais faktors, kas nosaka nekustamā īpašuma nodokļa apmēru, ir nekustamā īpašuma atrašanās vieta un tirgus vērtība. Līdz ar to uzskatām, ka kadastrālā vērtība nav izmantojama kā instruments nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumu administratīvai palielināšanai vai samazināšanai, vai izlīdzināšanai starp dažādām valsts teritorijām.</p> <p>Otrkārt, visi ieņēmumi no nekustamā īpašuma nodokļa tiek ieskaitīti pašvaldību budžetos, tādēļ likumā ir deleģētas tiesības pašvaldībām nodokļa administrēšanas ietvaros, gan noteikt nodokļa likmi likumā noteikta intervāla robežās, gan piešķirt nodokļa atvieglojumus atsevišķām nodokļa maksātāju kategorijām līdz par 90% no aprēķinātās nodokļa summas.</p> <p>Par rekomendācijas otro daļu – vēršam uzmanību, ka likumā "Par nekustamā īpašuma nodokli" jau ir paredzētas tiesības pašvaldībām lemt par nodokļa maksājuma atlikšanu par deklarēto dzīvesvietu un tai piekrītošo zemi līdz nekustamā īpašuma tiesību pārejai citai personai, pirms tam izvērtējot nodokļa maksātāja sociālo stāvokli un maksātspēju. Tomēr, vērtējot iespēju paplašināt nodokļa atlikšanas tiesības, jāatceras, ka nekustamā īpašuma nodoklis 100% tiek novirzīts pašvaldību budžetos, līdz ar to, ja tiek paredzēta ļoti plašas nodokļa atlikšanas (atbilstoši rekomendācijai) iespējas, ir jāaktualizē jautājums par jauniem finanšu līdzekļu pieprasījumiem no valsts budžeta pašvaldībām, jo, atliekot nodokli, tās nevarēs realizēt savas līdzšinējās funkcijas. Tieši šī iemesla dēļ attiecināt šo normu uz plašāku nodokļu maksātāju loku nav paredzēts.</p> <p>Vēlamies norādīt arī, ka arī rekomendāciju 10.punktā ir ieteikts tieši pretējais – izskatīt visu nodokļu atvieglojumu atcelšanas iespējas, nevis papildu ieviešanas iespējas. Lai gan nekustamā īpašuma nodokli administrē pašvaldības, mūsaprāt, nodokļu elementu pārskatīšanā būtu jāievēro līdzīga pieeja.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>Padome uzskata, ka ieņēmumu potenciāls no dzīvojamā nekustamā īpašuma nodokļa nav izmantots, jo ieņēmumi no šī nodokļa atpaliek no vidējā līmeņa Eiropas Savienībā. Padome vēlētos aicināt FM nodokļu ekspertus diskusijai par šo jautājumu.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Ir pieņemti vairāki lēmumi, kas skar kadastrālo vērtību noteikšanu, taču nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumu potenciāls nav pilnībā izmantots un veiktās izmaiņas neļaus sasniegt ES vidējo līmeni.</p>
13.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Pārcelt atsevišķus valsts pārvaldes pakalpojumus uz privāto sektoru, tādējādi parādot skaidru stratēģiju samazināt sabiedrības izdevumus vidējā termiņā, piemēram, izpētīt iespēju lietot precīzāk mērķētus pabalstus un pakalpojumus, lai atbalstītu sabiedrības grupas, kurām īpaši vajadzīgs atbalsts un tādējādi palielinātu pabalstu un pakalpojumu efektivitāti.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Attīstības plānošanas sistēmas uzlabošanas pasākumu plānā 2014.-2016.gadam (apstiprināts ar 2015.gada 25.februāra Ministru kabineta rīkojumu Nr.84) FM sadarbībā ar Pārresoru koordinācijas centru paredzēts uzdevums analizēt iespējas ieviest nozaru un plānošanas politiku izdevumu izvērtējumu. Uzdevuma izpildes termiņš noteikts 2015.gada 1.ceturksnis.</p> <p>Papildus izteiktajām rekomendācijām ziņojuma 1. sadaļa "Kopsavilkums" FDP norāda, ka viens no nodokļu palielināšanas iespējamiem variantiem varētu būt paaugstināt nodokļu likmes kapitālam, kuru neizmanto ražošanā. Vēršam uzmanību, ka likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" normas paredz palielināt ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamo ienākumu par izdevumiem, kuri nav saistīti ar saimniecisko darbību un šai izdevumu summai piemērojot palielinošu koeficientu 1,5. Savukārt praktiski nav iespējams paaugstināt nodokļu likmes kapitālam, kuru neizmanto ražošanā, jo uzņēmumu ienākuma nodokli piemēro gūtajam ienākumam nevis kapitālam. Savukārt IIN piemēro sadalītajam ienākumam, kas dažādās kombinācijās rada efektīvo nodokļa likmi ~24% (15% UIN līmenī +10% IIN līmenī).</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padome uzskata, ka ieņēmumu potenciāls attiecībā uz nodokļu apmēru kapitāla īpašniekiem nav pilnībā izmantots, jo ieņēmumi no kapitāla nodokļiem atpaliek ar vidējiem rādītājiem Eiropas Savienībā. Padome vēlētos aicināt FM nodokļu ekspertus diskusijai par šo jautājumu.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Saglabājas pretruna starp sabiedrības gaidām saņemt kvalitatīvus pakalpojumus no valsts un pašvaldību iestādēm no vienas puses un nevēlēšanos maksāt nodokļus pilnā likumā noteiktajā apmērā.</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
14.	6. Fiskālo risku novērtējums un fiskālā nodrošinājuma rezerves atbilstība	Padomes rekomendācija, 05.12.2014. Atbalstīt Valdības fiskālo risku deklarāciju ar Padomes ierosinājumiem.
15.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Sniegt atbilstošu informāciju sabiedrībai par valdības atbildības ierobežojumiem un veicināt privātas apdrošināšanas iegādi uzņēmumiem un mājsaimniecībām, lai samazinātu fiskālos riskus, kas saistīti ar stihisko nelaimju un biznesa riskiem.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Vispārīgā gadījumā, iestājoties neparedzamu stihisko nelaimju un biznesa riskiem, valdībai nav tiešs pienākums risku skartajiem subjektiem sniegt atbalstu no valsts budžeta (atskaitot normatīvajos aktos un specifiskos līgumos noteiktos gadījumus). Šāda atbalsta sniegšanu no valsts budžeta specifisku risku gadījumos drīzāk var raksturot kā valdības morālu pienākumu vai sabiedrības gaidas, biznesa/nozares spiedienu sniegt atbalstu.</p> <p>Bet, protams, nevar noliegt specifiskus gadījumus, kad, piemēram, lai saglabātu kādas konkrētās nozares reģionālo konkurētspēju, valdības interesēs ir sniegt atbalstu no valsts budžeta (piemēram, atbalsts piena nozarei, nepieciešamība, kura radās saasinoties konkurencei piensaimniecības nozarē dēļ importa aizlieguma uz Krievijas tirgu).</p> <p>No fiskālo risku vadības viedokļa šādu risku ietekmes mazināšanai uz valsts budžetu ir grūti paredzēt, ņemot riska specifiskā rakstura/varbūtības neparedzamību.</p> <p>Pašlaik risinājums šādu neparedzētu risku ietekmes mazināšanai uz valsts budžetu ir iespējams veikt, vai no specifiskas valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem", vai arī līdzekļu piešķiršana no nesadalītas fiskālās telpas, ja tāda ir pieejama.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padome piekrīt FM atzinumam un vienlaikus aicina veicināt privātas apdrošināšanas procesu, lai Valdības darbības, kas kompensē neparedzētos gadījumus neatbaidītu uzņēmējus izmantot privāto apdrošināšanu.</p> <p>Progresu ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Pozitīvi vērtējami soļi novirzīt Eiropas kopējo negadījumu kompensācijas no valsts budžeta pamatfunkcijām uz ES fondu finansējumu. Tomēr jāturpina virzīt privātā apdrošināšana nevis budžeta sloga palielināšana neparedzēto gadījumu kompensāciju dēļ.</p>
16.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Uzlabot risku vadību tām valsts kapitālsabiedrībām, kas klasificētas vispārējās valdības sektorā, lai nodrošinātu iespēju saņemt savlaicīgu informāciju par darbībām, kas var radīt ietekmi uz fiskālās bilances</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>vadību.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Kapitālsabiedrības ir viens no identificētajiem un fiskālo risku deklarācijā iekļautajiem fiskālajiem riskiem. FM piekrīt, ka vispārējās valdības sektorā iekļautajām valsts kapitālsabiedrībām jāuzlabo risku vadība, tāpēc tika identificēta papildu nepieciešamā rīcība fiskālā riska mazināšanai, kas paredz nodrošināt pastiprinātu kvalitātes kontroli pār kapitālsabiedrību sagatavotajām finansiālās darbības prognozēm, paredzot, ka centālajai valsts iestādei, kura ir kapitāldaļu turētāja konkrētajā kapitālsabiedrībā jāapzina, jāvada un jāanalizē finansiālās darbības rezultātu ietekmējošie riski turpmākajiem trim gadiem un jāsniedz vērtējums FM. Līdz ar to, izmantojot informāciju ar augstāku ticamības pakāpi, tiks nodrošināta precīzāka vispārējās valdības budžeta prognožu sagatavošana un samazināsies iespējamās nobīdes starp finanšu datu plānu un faktisko izpildi.</p> <p>Vienlaicīgi informējam, ka FM izvērtē papildu iespējamus risinājumus fiskālo prognožu uzlabošanai, pārskatot esošo tiesisko regulējumu ar mērķi nodrošināt savlaicīgu datu saņemšanu par vispārējās valdības sektorā klasificēto kapitālsabiedrību finanšu darbību. Turklāt tiek arī izsvērtā iespējamība tiesību aktos paredzēt ierobežojumus, kas mazinātu šo kapitālsabiedrību neplānotu ietekmi uz valsts fiskālajiem rādītājiem.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padome atzīst sarežģītumus novērtējot Valdības budžeta bilances riskus, ko rada valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības, kas ir klasificētas vispārējās valdības sektorā. Būtu nepieciešams atjaunot diskusiju par Publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības likuma projektu, tajā iekļaujot sadaļu par risku vadību. Centralizējot valsts kapitālsabiedrību pārvaldību, rastos iespēja izstrādāt un ieviest nepieciešamo tiesisko regulējumu risku vadībai.</p> <p>Padome turpinās pētīt šos riskus, un cer uz sadarbību ar FM attiecībā uz šādu risku mazināšanu.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Padome secina, ka gada laikā nav panākts būtisks progress valsts kapitālsabiedrību pārvaldīšanas uzlabošanā.</p>
17.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Pārskatīt pašvaldību budžetu bilances realitāti ietvara likuma izstrādē ietvertajās prognozēs, ņemot vērā panāktās vienošanās sakarā ar pašvaldību aizņēmumu apmēru un līdzšinējās tendences.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>Pašvaldību budžeta prognozes 2015.-2017.gadam pēc FDP lūguma tika pārrunātas FDP 2014.gada</p>

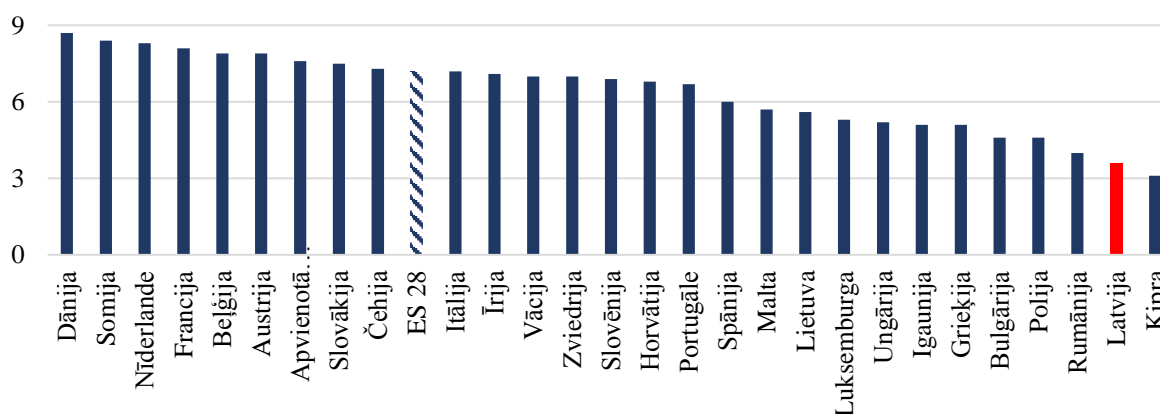
Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>21.novembra sēdē. Sēdē tika skaidrots, kādi faktori varētu ietekmēt pašvaldību budžeta bilances prognozes vidējā termiņā.</p> <p>Pašvaldību budžetā pēc naudas plūsmas 2015.gadā tiek prognozēts deficīts un turpmākajos gados kopumā ieņēmumi tiks sabalansēti ar izdevumiem, ko nodrošinās stabils ieņēmumu pieaugums. Pašvaldību budžeta deficīts galvenokārt tiek prognozēts, ņemot vērā deficītu ES fondu daļā, savukārt pamatfunkciju daļā tiek prognozēts pārpalikums, līdzīgi, kāda ir bijusi faktiskā izpilde iepriekšējos gados. Tā kā šobrīd nav precīzi zināma jaunā 2014.-2020.gada ES fondu plānošanas perioda plūsma tieši pašvaldību budžetos, līdz ar to vidējā termiņā tiek prognozēts mazāks deficīts ES fondu daļā. nav sadalīts pa aktivitātēm un tādējādi netiek atspoguļots pašvaldību budžetā. Ņemot vērā, ka pašreizējās prognozēs lielākā daļa no ES finansējuma ir ieplānota valsts pamatbudžetā, taču tas līdz ar to ir apgrūtināta precīzā izdevuma pašvaldību līdzfinansējumam ES fondu projektu īstenošanai atspoguļošana prognozēs, taču daļēji tas jau ir ņemts vērā.</p> <p>Kā jau iepriekš tika skaidrots, pašvaldību budžeta ieņēmumu un izdevumu prognozēs ņem vērā iepriekšējo gadu budžeta izpildes tendences, atsevišķu makroekonomisko rādītāju prognozes (piemēram, vidējās darba samaksas pieaugums, inflācija), kā arī pašvaldību aizņemšanās tendences.</p> <p>Pašvaldību budžeta prognozes vidējam termiņam tiks pārskatītas 2015.gada aprīlī, sagatavojot vispārējās valdības budžeta prognozes Latvijas Stabilitātes programmai 2015.-2018.gadam, un rudenī, sagatavojot likumprojektu "Par vidējā termiņa budžeta ietvaru 2016., 2017. un 2018.gadam".</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padome atzīst īpatnības, kas ir saistītas ar ES fondu ieviešanas ciklu un turpinās rūpīgi sekot notikumiem, kas saistīti ar pašvaldību finanšu operāciju ietekmi uz vispārējās valdības fiskālo bilanci.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>Padome uzskata, ka riski pašvaldību budžetu pārvaldībā ir labi apzināti un vadīti. Apsveicama ir vienošanās par jaunu pašvaldību finanšu izlīdzināšanas mehānismu.</p>
18.		<p>Padomes rekomendācija, 05.12.2014.</p> <p>Ierosināt izveidot fiskālā nodrošinājuma rezervi 2016. gadam 26,9 milj. eiro vai 0,1% no IKP un 2017. gadam par 37,3 milj. eiro vai 0,13% no IKP apmērā.</p> <p>FM atbilde, 30.12.2014.</p> <p>2016.gada sadalāmā fiskālā telpa bija apmēram tikpat liela kā 2015.gada fiskālā telpa. Ja 2016.gadā tiktu noteikta fiskālā nodrošinājuma rezerve, 2015.gadā daļu no papildus jaunajām politikas iniciatīvām būtu jāatbalsta nevis prioritāšu griezumā, bet vērtējot bāzes efektu uz 2016. gadu. Jāņem vērā arī tas, ka makroekonomiskā nenoteiktība rada lielu varbūtību, ka pašlaik noteiktā 2016.gada fiskālā telpa uz vidēja</p>

Nr.p.k.	Nodaļa	Rekomendācija
		<p>termiņa budžeta ietvara likumprojektu 2016.-2018.gadam izstrādes brīdi var būtiski atšķirties, turklāt atšķirības var būt gan palielinājuma, gan samazinājuma virzienā. Ņemot vērā šos apstākļus, FM uzskatīja, ka būtiskāk ir piešķirt finansējumu prioritārajām vajadzībām, attiecīgi atsakoties no fiskālās nodrošinājuma rezerves veidošanas.</p> <p>FM nepiekrīt FDP analīzei, kas pamato 0,13% fiskālā nodrošinājuma nepieciešamību, jo tā kā novirzes no apstiprinātajiem izdevumiem sociālās apdrošināšanas budžetā ir simetriskas, fiskālās nodrošinājuma rezerve šīm faktoram nav jāveido. Atgadinām, ka saskaņā ar FDL, fiskālā nodrošinājuma rezerve tiek veidota tiem gadījumiem, kur novirzes vidējā termiņā nekompensējas. Saskaņā ar Vidēja termiņa ietvara likumu 2015., 2016. un 2017.gadam, un atbilstoši FDL, fiskālā nodrošinājuma rezerve 2017.gadam ir 0,1% no IKP.</p> <p>Padomes atbilde, 26.01.2015.</p> <p>Padomes viedoklis ir, ka fiskālās drošības rezerves izveidošana 2016.gadam par summu 26,9 milj. <i>euro</i> jeb 0,1% no IKP un 2017.gadā 37,3 milj. <i>euro</i> jeb 0,13% no IKP atbilst noteiktajam FDL. Padome uzskata, ka metodoloģija, ko Valdība attiecina uz riskiem sociālo apdrošināšanas pabalstu izmaksu jomā, nedod pietiekamu līdzekļu apmēru, kas mazinātu negatīvo ietekmi uz fiskālo deficītu. Padome cer sadarboties ar FM attiecībā uz metodoloģiju fiskālo risku izvērtēšanā un atbilstošas rezerves nodrošināšanu turpmākajos budžetos.</p> <p>Progresā ziņojums, 25.09.2015.</p> <p>FDL nosaka prasību veidot fiskālās drošības rezervi sākot ar 2016.gadu. Diemžēl veidojot VTBI tika pieņemts lēmums rezerves veidošanu atlikt līdz 2017. gadam. Nepieciešama cieša Padomes un Valdības sadarbība fiskālo risku apzināšanā un to fiskālās ietekmes kvantificēšanā, fokusējoties uz pasākumiem, kuri varētu samazināt fiskālos riskus.</p>

2. PIELIKUMS. VESELĪBAS SISTĒMAS REFORMA

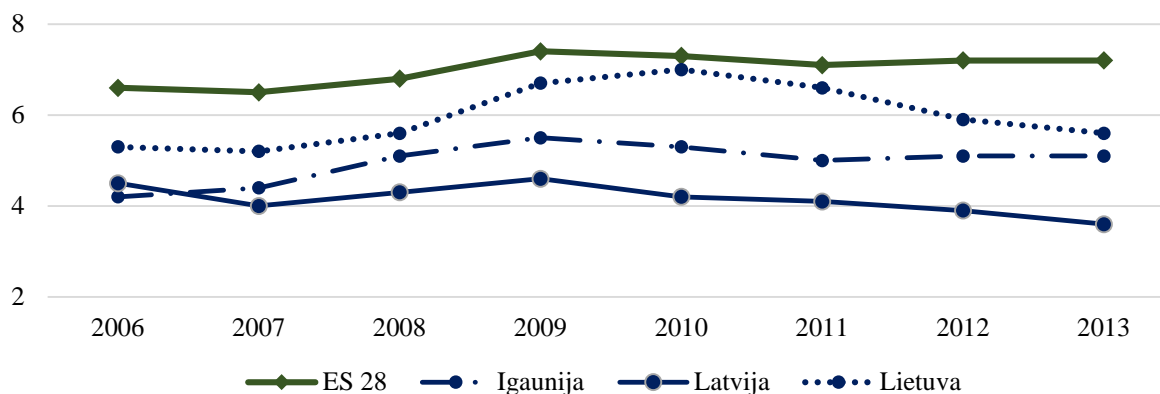
Veselības aprūpe ir viena no Valdības prioritātēm, sastādot VB 2016 un VTBI 2016./2018. Vienlaikus sarežģīta fiskālā situācija un izdevumi, kurus veselības aprūpes iestādes ir uzkrājušas pēdējo desmit gadu laikā, būtiski ierobežo iespējas piešķirt nozarei papildu līdzekļus, lai uzlabotu medicīniskās aprūpes pieejamību un nodrošinātu nepieciešamos pakalpojumus. Pašreizējais veselības aprūpes modelis ir krustcelēs, iztrūkstot skaidrai izpratnei par galvenajām problēmām un konkrētai vīzijai par to, kādus uzlabojumus varētu panākt ar papildu līdzekļiem.

Latvijas sabiedrības veselības stāvokļa indikatori ir vāji un koriģējamās mirstības rādītāji cilvēkiem darbaspējas vecumā ir augsti. Sagaidāmā dzīves ilguma rādītājs ir uzlabojies visā ES, taču plaisa starp valstīm ar augstāko sagaidāmo dzīves ilgumu un valstīm, kurās šis rādītājs ir zemāks (tostarp Latvija), nav sarukusi kopš 1990. gada. Šī tendence norāda uz plašāku problēmu, un vairāku starptautisko organizāciju publikācijas negatīvi raksturo kopējo veselības līmeni un veselības aprūpes sistēmas stāvokli Latvijā. Piemēram, Eurostat dati norāda, ka 2013. gadā Latvijā bija otrs zemākais finansējums veselības aprūpei ES (P 2.1. attēls).

P2.1. attēls. Vispārējās valdības finansējums veselības nozarei 2013. gadā, % no IKP. Avots: Eurostat.

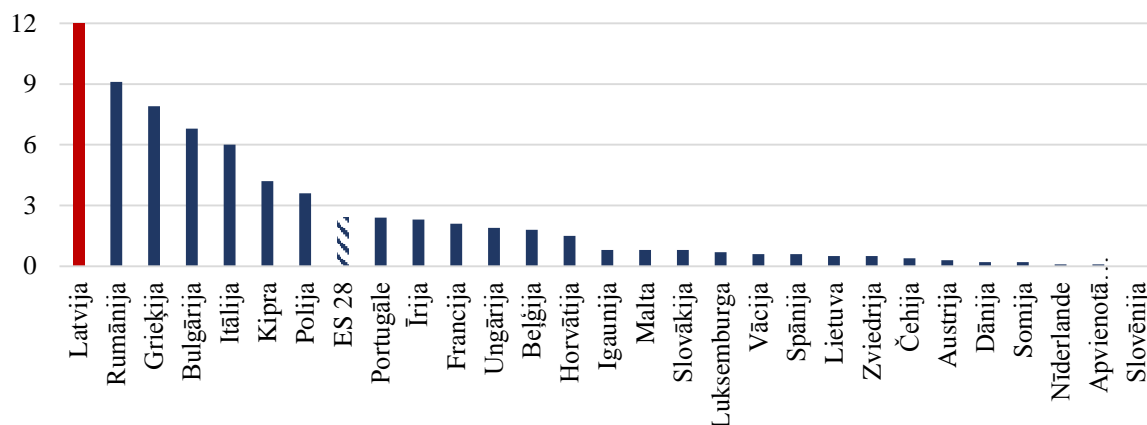
Būtiski, ka zema finansējuma nav jauna problēma un raksturo vēsturisku tendenci arī salīdzinājumā ar citām Baltijas valstīm (P2.2. attēls).

P2.2. attēls. Vispārējās valdības finansējums veselības nozarei, % no IKP. Avots: Eurostat.

To atspoguļo arī zemie veselības pašnovērtējuma rādītāji un augstie neapmierināto medicīnisko vajadzību rādītāji. Abi šie rādītāji ir jāvērtē uzmanīgi, tā kā tie balstās uz pašvērtējumu, taču tie

norāda, ka pastāv saikne starp zemo finansējumu un Latvijas iedzīvotāju vispārējo veselības līmeni, īpaši ņemot vērā, ka būtisks neapmierināto vajadzību cēlonis ir augstās izmaksas (P2.3. attēls).

P2.3. attēls. Medicīniskas vajadzības, kuras nav apmierinātas augsto izmaksu dēļ 2013. gadā. Avots: Eurostat.

Eurostat dati liecina, ka Latvijā ir augstākais izmaksu dēļ neapmierināto medicīnisko vajadzību rādītājs ES. EASO publikācija *Health at a Glance: 2014*¹⁷ ilustrē Latvijas vājos rezultātus vispārējā sabiedrības veselības stāvokļa, veselības aprūpes pieejamības un aprūpes kvalitātes jomās, un norāda, ka šo situāciju apstiprina arī oficiālie veselības rādītāji. Iespējamais šo problēmu cēlonis ir Latvijas veselības aprūpes zema finansējums un augstās pacientu piemaksas. Turklāt EK norāda, ka „kaut arī 2014. gadā tika piešķirti papildu līdzekļi, lai uzlabotu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, maz ticams, ka tas radīs ievērojamus uzlabojumus”¹⁸.

Tas norāda uz nepieciešamību pēc reformām veselības sektorā, un vairākas iniciatīvas SP 2015./2018. un Nacionālajā Reformu Programmā 2015 ir vērstas uz jau ilgstoši aktuālajiem augstas kvalitātes veselības pakalpojumu nodrošināšanas jautājumiem.

SP 2015./2018. vajadzību pēc izmaiņām tiek pamatota ar to, ka ilgtermiņā tiktu samazināts potenciāli zaudēto veselīgo (līdz ar to produktīvo) dzīves gadu rādītājs un priekšlaicīgo nāvju skaits ilgtermiņā. Citiem vārdiem sakot, sabiedrības veselība tiek apskatīta ekonomisko ieguvumu kontekstā.

Tomēr zemie sabiedrības veselības rādītāji un augstā korigējamā mirstība nav viennozīmīgi saistāma tikai ar nepietiekamo finansējumu. Šeit jāmin nepietiekamie efektivitātes rādītāji, kas parāda, ka ir nepieciešams apsvērt arī citus cēloņus, kas ietekmē veselības aprūpi Latvijā. Citiem vārdiem sakot, lai gan piešķirtā finansējuma apmērs veselības aprūpei ir būtisks faktors, pieejamo resursu izmantošanas efektivitāte var būt līdzvērtīgi svarīga¹⁹. Piemēram, 2010. gadā publicētais ESAO pētījums²⁰ norāda, ka efektivitātes uzlabošana var būt būtiska – pat vidējā sagaidāmā dzīves ilguma rādītāja palielinājums par aptuveni diviem gadiem. Līdzīgi, 2015. gada *Ageing Report*²¹

¹⁷ Health at a glance: Europe 2014. Pieejams: http://ec.europa.eu/health/reports/docs/health_glance_2014_en.pdf, skatīts 11.09.2015.

¹⁸ Country report: Latvia 2015. Pieejams: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/cr2015_latvia_en.pdf, skatīts 11.09.2015.

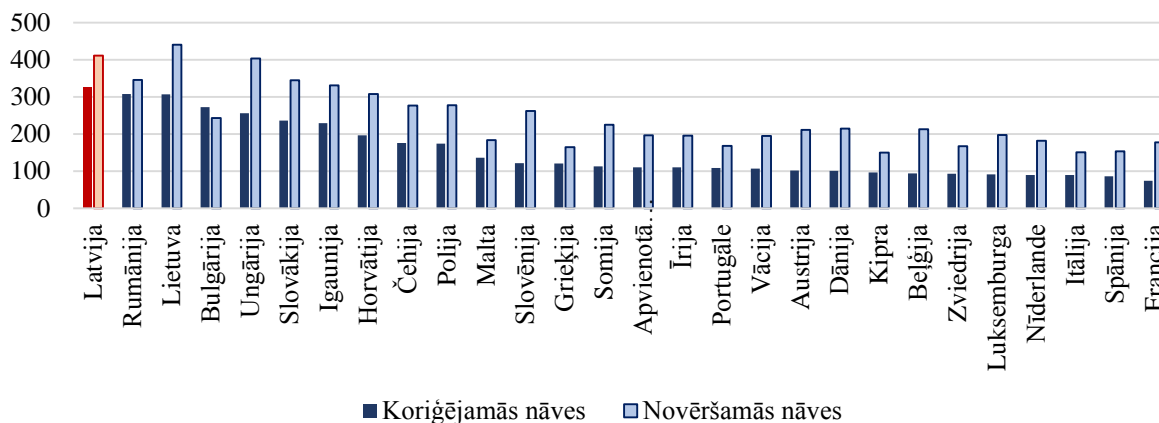
¹⁹ Grigoli, F. & Kapsoli, J. Waste not, want not: The efficiency of health expenditure in emerging and developing economies, Pieejams: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp13187.pdf>, skatīts 11.09.2015.

²⁰ Isabelle, J., Andre, C. and Nicq, C. Health care systems: Efficiency and institutions. OECD Economics Department Working Paper No. 769. Pieejams: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1616546, skatīts 24.09.2015.

²¹ The 2015 ageing report. European economy series. March 2015. Pieejams: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf, skatīts 11.09.2015.

norāda, ka veselības aprūpes nozares plānošana ir viens no būtiskākajiem faktoriem, kas ietekmēs publiskos tēriņus veselības aprūpei.

Kā norādīts publikācija par veselības sistēmu efektivitāti, Latvija efektivitātes rādītāji ir zemi²². Bez tam, salīdzinošā pētījumā par veselības sistēmu efektivitāti teikts, ka situāciju Latvijā ir iespējams būtiski uzlabot, liekot uzsvāru uz preventīvo un ambulatoro aprūpi²³. Citiem vārdiem sakot, veselīga dzīvesveida mērķtiecīgāka popularizēšana mazinātu slogu uz veselības budžetu un palielinātu veselīgo dzīves gadu skaitu ilgtspējīgā veidā. Optimizējot līdzsvaru starp preventīvo un dziedinošo aprūpi un novirzot papildu finansējumu ambulatorajai aprūpei, būtu iespējami vēl lielāki efektivitātes ieguvumi. Tas ļautu laicīgi identificēt veselības problēmas, samazināt izdevumus un laiku, ko pacienti pavada slimnīcās, un uzlabot koriģējamās mirstības rādītājus, kas Latvijā ir augsti.

P2.4. attēls. Koriģējamā un novēršamā mirstība uz 100 000 iedzīvotājiem 2012. gadā. Avots: Eurostat.

Visbeidzot, Eiropas veselības sistēmu efektivitātes novērtējums liecina, ka būtiskus zaudējumus rada arī krāpniecība un korupcija²⁴. Līdzīgi secinājumi izriet no EK jaunākā ziņojuma par valsti - EK apgalvo, ka Latvijā ir liela neformālo maksājumu izplatība, un šis tiek norādīts kā faktors, kas rada papildu veselības nevienlīdzību, jo veselības aprūpes izmaksas arī bez tam ir būtisks šķērslis veselības aprūpes pieejamībai. Publiski finansēto vai līdzfinansēto veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanai jāgaida garās rindās.

Pārvaldes nepilnības un izšķērdīgi veselības aprūpes institūciju ieguldījumi ir mazinājuši sabiedrības atbalstu papildu publiskā finansējuma piešķiršanai veselības aprūpei. Liela apjoma investīcijas modernā aprīkojumā un telpu modernizācijā, neanalizējot pieprasījumu pēc medicīniskajiem pakalpojumiem nākotnē, ir finansiāls slogs slimnīcām. Tas samazina līdzekļus pakalpojumu sniegšanai.

Padome iesaka izvērtēt veselības sistēmu ar mērķi identificēt nepilnības veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā, un izstrādāt stratēģiju, kurā būtu ietverti pasākumi ar mērķi uzlabot sabiedrības veselības rādītājus un samazināt koriģējamās mirstības līmeni

²² Medeiros, J. and Schwierz, C. Efficiency estimates of health care systems. Economic Papers 549. Pieejams: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2015/pdf/ecp549_en.pdf, skatīts 11.09.2015.

²³ Comparative efficiency of health systems, corrected for selected lifestyle factors, Pieejams: http://ec.europa.eu/health/systems_performance_assessment/docs/2015_maceli_report_en.pdf, skatīts 11.09.2015.

²⁴ Medeiros, J. and Schwierz, C. Efficiency estimates of health care systems. Economic Papers 549. Pieejams: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2015/pdf/ecp549_en.pdf, skatīts 11.09.2015.

3. PIELIKUMS. IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS REFORMA

Pēc Eurostat datiem Latvijā 2013. gadā publiskais finansējums izglītībai bija 5,7% no IKP, kas ir virs ES vidējā līmeņa 5,0%. Augstās izmaksas, kuras radījušas lauku skolas ar sarūkošo skolēnu skaitu, ir bijis būtiskākais faktors, kas ietekmējis izglītības izmaksas un skolotāju neapmierinātību ar atalgojumu. Izglītības un Zinātnes ministrijas piedāvātās atalgojuma reformas neatrisina galvenās problēmas un riskus, kas saistīti ar turpmākām prasībām pēc augstākām algām un finansējuma. Izglītības jomā ir arī citas nepilnības.

Latvijas Bankas pētījums²⁵ norāda, ka Latvijas darba tirgū ir pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstība. Konkrēti – pietrūkst augsti kvalificētu un prasmīgu speciālistu, taču ir liels zemi kvalificētu cilvēku skaits, pēc kuriem nav pieprasījuma. Pamatojoties uz to, pētījuma autors apgalvo, ka dabiskā bezdarba līmeņa būtisks samazinājums ir sasniedzams tikai uzlabojot atbilstību starp bezdarbnieku prasmēm un pieejamajām darba vietām. Dažādu starptautisko organizāciju publikāciju analīze liecina, ka prasmju un kvalifikāciju neatbilstība darba tirgus prasībām ir būtiska problēma vairākās ES dalībvalstīs. To ir nepieciešams risināt arī Latvijā, un *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014-2020. gadam* paredz sadarbību ar darba devējiem.

Starptautiskās Darba organizācijas ziņojums²⁶ apgalvo, ka 43% Latvijā strādājošo darbinieku ir pārāk augstu izglītoti amatam, kuru viņi ieņem. Latvijas Bankas pētījums savukārt norādīja, ka prasmju neatbilstība bija visizteiktākā zemi kvalificēta darbaspēka grupā. Tika apgalvots, ka trūkst tieši augsti kvalificēta darbaspēka. Tas norāda, ka augsts izglītības līmenis pats par sevi nenozīmē augstu prasmju līmeni. Izglītības sasniegumi bieži tiek izmantoti, lai mērītu prasmes, taču ESAO *Skills Outlook 2013*²⁷ autori apgalvo, ka prasmju kvalitāti pilnībā nenosaka iegūtais izglītības vai kvalifikācijas līmenis. Citiem vārdiem sakot, augstākā izglītība negarantē augstu prasmju līmeni, jo vairāku valstu vidusskolu absolventi uzrāda labākus rezultātus nekā citu valstu augstskolu absolventi. Latvijas gadījumā tas varētu norādīt uz iespējamām neefektivitātes un kvalitātes trūkuma pazīmēm, jo augstākās izglītības iestādes saviem absolventiem nedod profesionāli novērtētas prasmes. Šī problēma skar arī citas jomas.

Gan EK, gan ESAO norāda, ka Latvijā profesionālajai izglītībai ir negatīva reputācija. Līdzīgu viedokli pauž ziņojums par profesionālo izglītību Latvijā²⁸. Šajā ziņojumā norādīts, ka, lai gan cilvēku skaits, kas apgūst profesionālās izglītības programmas, ir palielinājies, tas joprojām ir viens no zemākajiem ES. Studentu intereses pieaugums tiek skaidrots ar spēju profesionālajā izglītībā salīdzinoši ātri iegūt darba tirgū novērtētas prasmes kontekstā ar pieaugošu jauniešu bezdarbu.

2015. gada augustā tika izskatīts piedāvājums stimulēt studentu interesi par profesionālo izglītību un atvieglot darba devēju iesaisti programmās, kuru ietvaros var piesaistīt praktikantus. Šāda rīcība ir saskaņā ar *Nacionālo attīstības plānu 2014.-2020. gadam* un tam ir potenciāls uzlabot profesionālās izglītības atbilstību darba tirgus vajadzībām. Augstākās izglītības reformās arī mēģināts risināt jautājumu par akadēmiskās pētniecības sasaisti ar privātā sektora vajadzībām. Tas norāda, ka Valdība strādā pie tā, lai nodibinātu ciešāku saikni starp izglītības sektoru un darba tirgu.

Latvijā ir zems pieaugušo iesaistes līmenis mūžizglītībā. Gan profesionālā, gan mūžizglītība ir identificēti kā būtiski faktori ES ilgtermiņa izaugsmei. Viens no bažu iemesliem ir profesionālās izglītības negatīvā reputācija Latvijā, kas ir viens no iemesliem neizmantotam profesionālās izglītības potenciālam, lai risinātu prasmju un kvalifikāciju neatbilstības problēmu. Līdzīga problēma skar mūžizglītību. Eurostat dati rāda, ka Latvijā pieaugušo skaits 25-64 vecuma grupā, kuri pēdējo 12

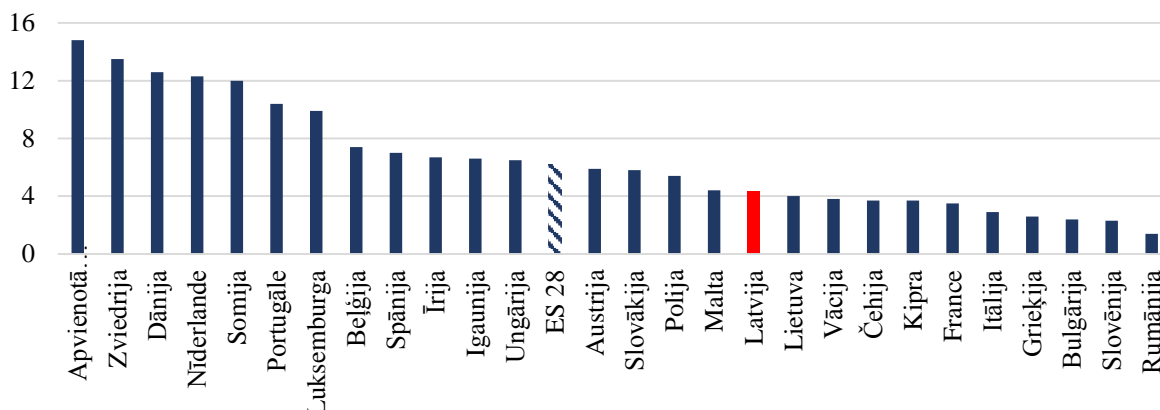
²⁵ Krasnopjorovs, O. Dabiskā un cikliskā bezdarba Latvijā novērtējums ar Beveridža līknes modeli. Pieejams: https://www.makroekonomika.lv/sites/default/files/dm_2_krasnopjorovs_2015_lv.pdf, skatīts 11.09.2015.

²⁶ Skill mismatch in Europe. Pieejams: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_315623.pdf, skatīts 11.09.2015.

²⁷ Skills outlook: 2013. Pieejams: http://skills.oecd.org/documents/SkillsOutlook_2013_KeyFindings.pdf, skatīts 11.09.2015.

²⁸ Vocational education and training in Latvia. Pieejams: http://www.cedefop.europa.eu/files/4134_en.pdf, skatīts 11.09.2015.

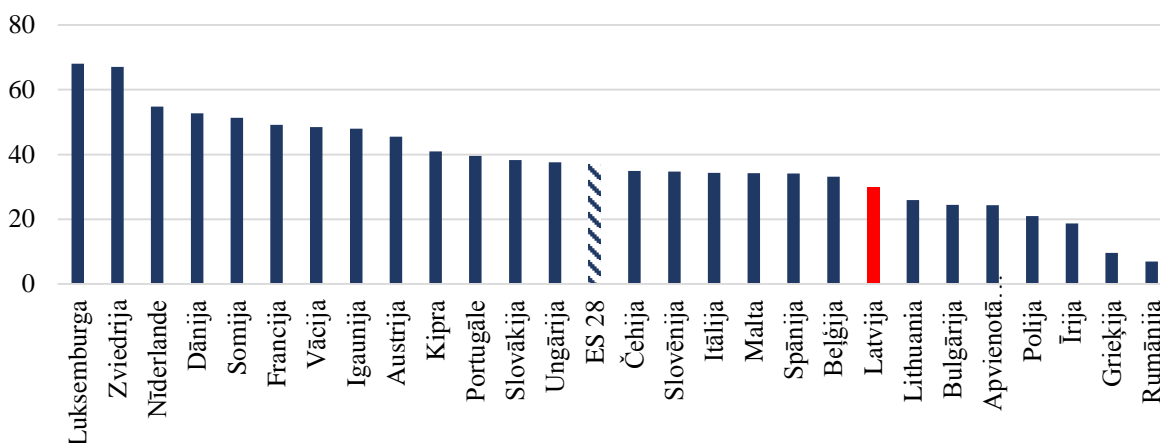
mēnešu laikā ir apguvuši kādu formālās izglītības programmu, 2011. gadā bija zem ES vidējā rādītāja – 4,3% salīdzinājumā ar 6,2% (P3.1. attēls).

P3.1. attēls. Pieaugušie (25-64 vecuma grupā), kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apguvuši kādu formālās izglītības kursu (2011. gadā)

Ziņojums par profesionālo izglītību Latvijā norāda uz nepieciešamību pārliecināt darba devējus un darba ņēmējus, ka profesionālā izglītība ir investīcija nākotnes produktivitātē, nevis tikai izdevums. Šobrīd ir spēkā vairāki stimuli (piemēram, nodokļu brīvdienas), lai sekmētu interesi no abām pusēm, un Izglītības un Zinātnes ministrija mēģina pilnveidot pieaugušo izglītību, kas norāda uz mēģinājumiem situāciju labot²⁹.

Līdzīga situācija ir neformālajā izglītībā (P3.2. attēls), tā ka var apgalvot, ka intereses trūkums par mūžizglītību Latvijā ir izplatīta problēma un varētu būt prasmju neatbilstību darba tirgus vajadzībām sekmējošs faktors. Pēc ESAO domām, palielinot mūžizglītības popularitāti un līdzdalību mūžizglītībasursos, būtu iespējams mazināt bezdarbu un dotu iespēju indivīdiem ar zemu kvalifikāciju un zemu produktivitāti uzlabot savas prasmes un spējas, kas ļautu tiem atgriezties darba tirgū³⁰.

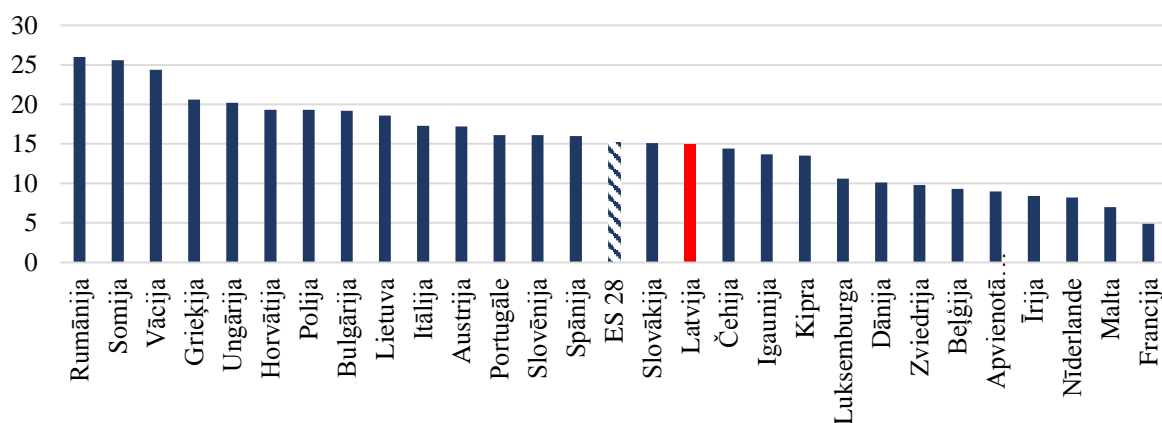
P3.2. attēls. Pieaugušie (25-64 vecuma grupā), kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apguvuši kādu neformālās izglītības kursu 2011. gadā, % no 25-64 vecuma grupas. Avots: Eurostat.

²⁹ Vocational education and training in Latvia. Pieejams: http://www.cedefop.europa.eu/files/4134_en.pdf, skatīts 11.09.2015.

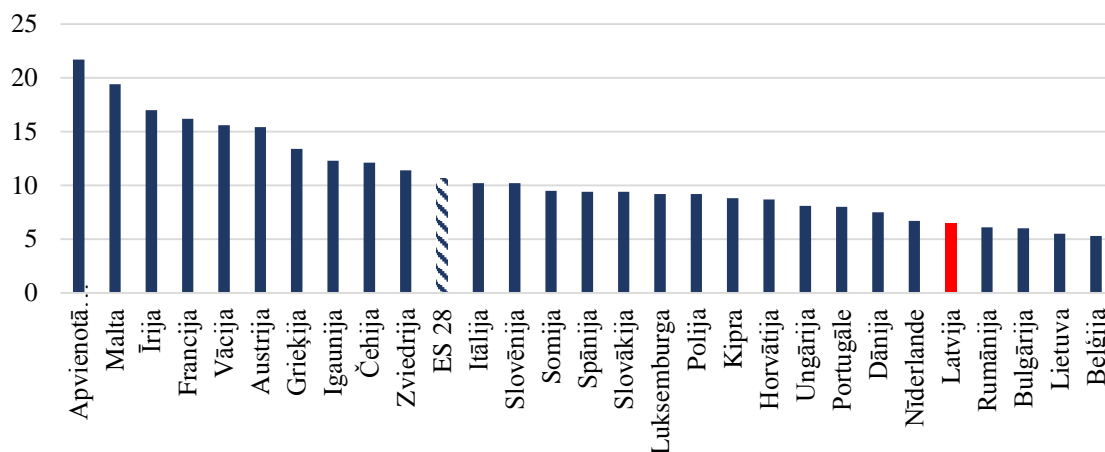
³⁰ OECD: Economic Survey of Latvia - 2015, Pieejams: P3.1. attēls. http://www.oecd.org/eco/surveys/Overview_Latvia_2015_Eng.pdf, skatīts 11.09.2015.

Tomēr šī brīža situācija ir neapmierinoša. Tāpat kā ar profesionālo izglītību plašākā nozīmē, šobrīd ir spēkā virkne stimulu, kas mēģina sekmēt interesi par mūžizglītību, taču ESAO 2015. pārskats par Latviju norāda, ka pašreizējie intereses rādītāji ir zemi un var nebūt pietiekami, lai veicinātu un attīstītu pieaugušo izglītību.

Studentu skaits, kas studē STEM nozarēs, ir zem ES vidējā līmeņa (P3.3 attēls). Ieteikumi, attiecībā uz izglītības pielietojamības un kvalitātes paaugstināšanu un kvalifikāciju atbilstību darba tirgus prasībām, bieži tiek apspriesti kontekstā ar problēmu, kas skar visu ES – nepietiekams STEM nozaru absolventu skaits. Tomēr pat vienlaikus ar nepiepildītu pieprasījumu pēc kvalificētiem speciālistiem zināšanu ietilpīgās jomās Latvijas indikatori ir zemi. Piemēram, studējošo skaits inženierzinātnēs, ražošanā vai būvniecībā bija līdzvērtīgs ES vidējiem rādītājiem, bet studējošo skaits dabas zinātnēs, matemātikā vai datorzinātnēs Latvijā studēja 6,5% salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 10,7%.

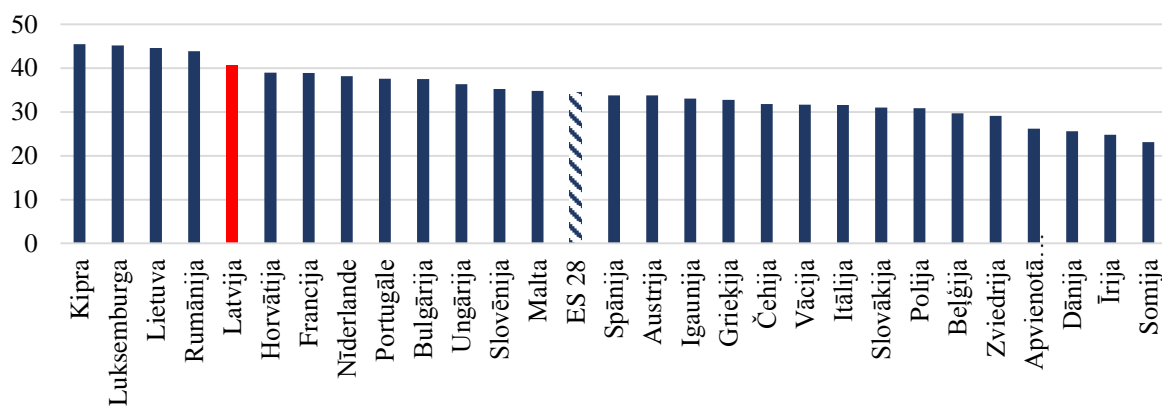

P3.3. attēls. Studentu proporcija, kas bakalaura vai ekvivalentā līmenī apgūst inženierzinātnes, ražošanu vai būvniecību 2013. gadā. Avots: Eurostat, Padomes aprēķini.

P3.4. attēls. Studentu proporcija, kas bakalaura vai ekvivalentā līmenī apgūst dabas zinātnes, matemātikā vai datorzinātnes 2013. gadā. Avots: Eurostat, Padomes aprēķini.

Par sociālajām zinātnēm Latvijā ir lielāka interese, un studentu proporcija ir starp labākajām ES (P3.5 attēls).

P3.5. attēls. *Studentu proporcija, kas bakalaura vai ekvivalentā līmenī apgūst sociālās zinātnes, uzņēmējdarbību vai jurisprudenci 2013. gadā. Avots: Eurostat, Padomes aprēķini.*

EK ir norādījusi, ka Latvijā nākotnē būs darbaspēka iztrūkums veselības aprūpes sistēmā, pētniecībā un inženierzinātnēs. Reformas augstākajā izglītībā būs būtiskas Latvijas ilgtermiņa izaugsmei un nākotnes bezdarba risku mazināšanai zināšanu ietilpīgās nozarēs. Jūnijā atbalstītās reformas sevī ietver dažādu programmu izmaksu izvērtēšanu, finansējuma pārdali, līdzekļus novirzot no sociālajām uz dabas zinātnēm, un ieviešot finansējuma piešķiršanas procesā snieguma izvērtēšanas komponenti. Bez tam tiek plānots ar 2017. gadu ieviest obligātos centralizētos eksāmenus fizikā un ķīmijā, lai stimulētu studentu interesi par STEM jomām. To, vai šie pasākumi spēs piesaistīt studentus dabas zinātnēm, rādīs laiks.

Padome uzskata, ka reformas, kas vērstas uz lauku skolu skaita samazināšanu, efektīvas darbības studentu piesaistei STEM jomām, kā arī uzlabojumi profesionālajā un mūžizglītībā, sadarbojoties Valdībai un darba devējiem, sekmētu pozitīvus iznākumus un radītu priekšnosacījumus ilgtspējīgai izaugsmei.

4. PIELIKUMS. ZEMĀKU NEKĀ PLĀNOTS MAKROEKONOMISKO RĀDĪTĀJU IETEKME UZ BUDŽETU

<p>Nominālā IKP līmenis 2016. gadā var būt zemāks nekā prognozēts divu risku iestāšanās rezultātā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zemāka nekā prognozēts reālā IKP izaugsme 2016. gadā; • Zemāka nekā prognozēts inflācija 2016. gadā. 	<p>Nominālā IKP līmenis ir tiešākais indikators potenciālajām nodokļu bāzēm lielākajai daļai nodokļu ieņēmumu.</p>	<p>Izrietoši, pie nemainīgas politikas (nemainīgām nodokļu likmēm), ja nominālais IKP 2016. gadā nesasniedz plānoto līmeni, arī nodokļu ieņēmumi būs zemāki par plānoto līmeni.</p>	<p>Ja budžeta izdevumi netiek samazināti, lai kompensētu ieņēmumu iztrūkumu, kā arī netiek gūti papildus ieņēmumi, galarezultāts ir budžeta deficīta pārsniegums pār plānoto.</p>
--	--	---	---

Noteikts FDL: pārsniegta budžeta deficīta gadījumā stājas spēkā automātiskais korekcijas mehānisms (atbilstoši FDL 11. pantam). Tas paredz budžeta bilances koriģēšanu nākamajos gados līdz 0,5% no IKP.

5. PIELIKUMS. SKAITLISKIE FISKĀLIE NOSACĪJUMI

Atbilstoši FDL³¹ **maksimāli pieļaujamais Valdības izdevumus** aprēķina izmantojot trīs skaitliskos nosacījumus ar mērķi sekmēt ilgtspējīga un sabalansēta³² budžeta veidošanu nākamajiem trim gadiem, "uzliekot ilgstošu ierobežojumu fiskālajai politikai, izmantojot skaitliskus limitus budžeta kopsavilkuma rādītājiem"³³.

VTBI ir veikti aprēķini atbilstoši visām trim metodēm. Atbilstoši FDL no iegūtajiem rezultātiem no visām trim metodēm tiek izvēlēta tā metode, kas paredz stingrākos nosacījumus jeb mazākos valsts budžeta izdevumus.

Viens no galvenajiem aprēķinu datu avotiem ir FM ikmēneša makroekonomikas un budžeta apskats, kā arī informatīvais ziņojums "Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozēm 2016.-2018. gadiem", kuru izskatīja Valdības sēdē 2015.gada 11.augustā.

Pirmā metode: bilances nosacījumu metode.

FDL 10. pants paredz sabalansētu budžetu **strukturālajā** izteiksmē, nosakot, ka strukturālā bilance nedrīkst būt mazāka par -0,5% no IKP³⁴.

Bilances nosacījums ir viena no normām, kā mērīt to, vai esošā fiskālā politika nosaka lielāku vai mazāku slodzi nākotnes paaudzēm nekā pašreizējai paaudzei³⁵. Fiskālās politikas tā sauktais *zelta likums* nosaka, ka ekonomikas cikla augsmes periodā Valdība aizņemas tikai lai investētu, nevis lai palielinātu tekošo izdevumu apjomu³⁶. Vienlaikus tiek atzīts, ka veikt korekcijas pretēji ciklam ir sarežģīti, īpaši tajās valstīs, kurās norit strukturālas izmaiņas³⁷.

Atbilstoši **bilances nosacījumam** izdevumu maksimālo apjomu aprēķina balstoties uz kopējo valsts budžeta bilanci, kura sastāv no sekojošām komponentēm:

– aprēķinot uz valsts budžetu attiecināmo ieņēmumu apjomu, ietekmi uz budžeta bilanci no (1) pašvaldību budžeta, (2) no valsts budžeta daļēji atvasināto publisko personu un (3) pārējo pie vispārējās valdības sektora pieklasificēto iestāžu budžeta, kā arī piesummējot EKS korekciju apjoma ietekmi un

– atbilstoši FDL 10. pantam noteikto minimālo strukturālās bilances apjomu -0,5% no IKP apmērā un atļauto strukturālās bilances atkāpi no vidēja termiņa mērķa (VTM) rādītājiem saistībā ar iemaksu

³¹ Fiskālās disciplīnas likums, ieviests saskaņā ar Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta strukturām. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=254896>, skatīts: 29.07.2015.

³² Pēc gramatikas metodes "sabalansēts budžets" ir sinonīms vārdiem "bezdeficīta budžets", savukārt piemērojot sistēmisko metodi, kas ļauj ņemt vērā tiesību aktos noteikto tvērumu – "sabalansēts" nozīmē "pieļaujot deficītu ne mazāku par -0,5% no IKP" pēc FDL 10. panta vai "pieļaujot deficītu ne mazāku par -1,0% no IKP" pēc Regulas Nr. 1175/2011 2a. panta.

³³ Fiscal Rules in Response to the Crisis – Toward the "Next-Generation" Rules. A New Dataset. Andrea Schaechter, Tidiane Kinda, Nina Budina and Anke Weber. IMF WP, 2012. Pieejams: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12187.pdf>, skatīts: 20.08.2015. 5.lpp.

³⁴ FM par skaitliskajiem nosacījumiem, t.sk. bilances nosacījumu no FDL. Pieejams: http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/tautsaimniecibas_analize/fiskala_politika/fiskalas_disciplinas_likums/, skatīts: 07.07.2015.

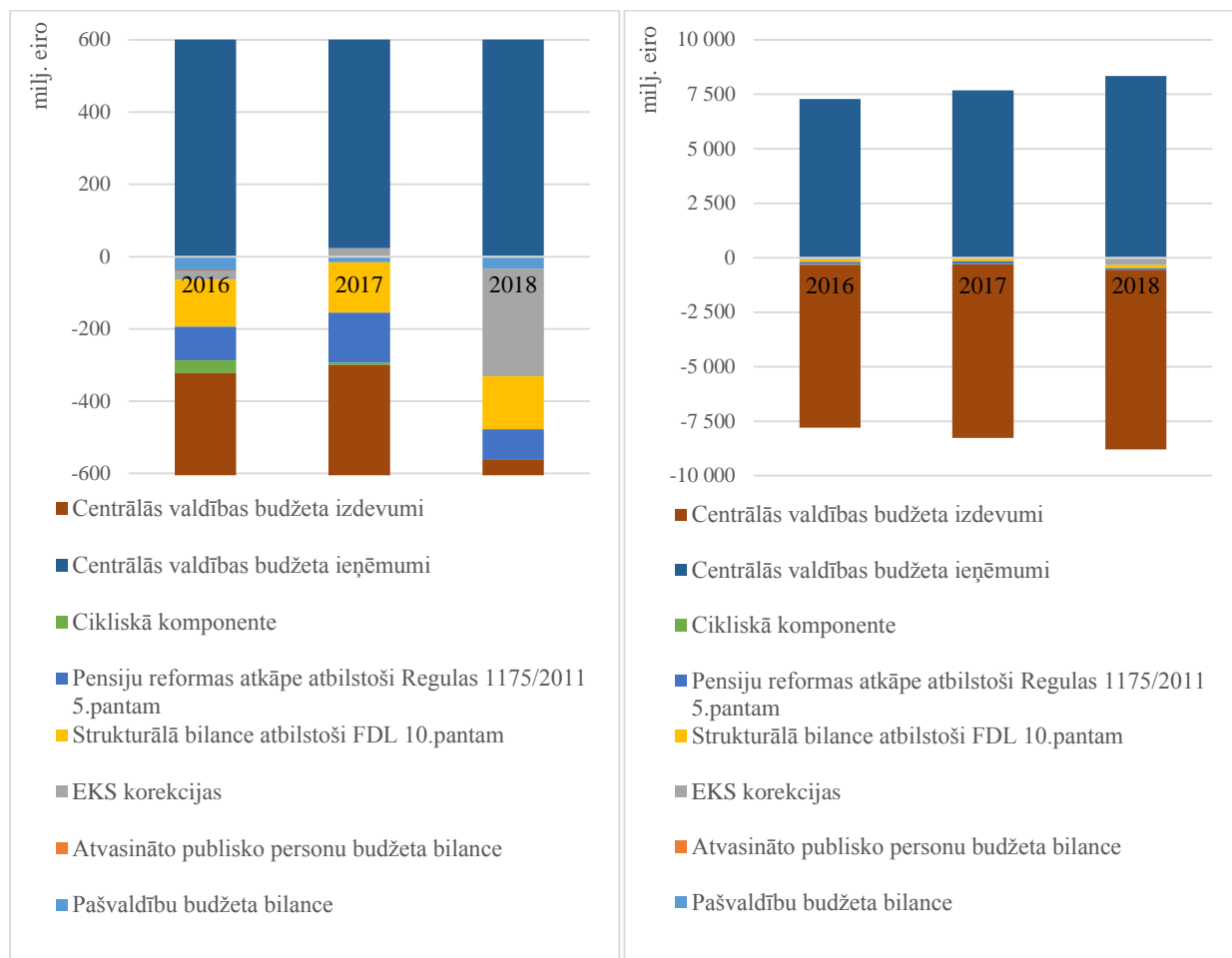
³⁵ From deficit delusion to the fiscal balance rule: looking for an economically meaningful way to assess fiscal policy. L.J. Kotlikoff. Working paper No.2841. NBER WP series 1989. Pieejams: <http://www.nber.org/papers/w2841.pdf>, skatīts: 07.07.2015. 26.lpp.

³⁶ Golden Rule (fiscal policy). Pieejams: [https://en.wikipedia.org/wiki/Golden_Rule_\(fiscal_policy\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Golden_Rule_(fiscal_policy)), skatīts: 07.07.2015.

³⁷ Fiscal Rules in Response to the Crisis – Toward the "Next-Generation" Rules. A New Dataset. Andrea Schaechter, Tidiane Kinda, Nina Budina and Anke Weber. IMF WP, 2012. Pieejams: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12187.pdf>, skatīts: 20.08.2015. 8.lpp.

palielināšanu 2.pensiju līmenī un šo atkāpju samazināšanas scenārija³⁸ atbilstoši Regulas Nr.1175/2011³⁹ 5.pantam.

Ņemot vērā abas aprēķina sastāvdaļas – ieņēmumu apjomu un strukturālās bilances nosacījumus – tiek aprēķināts **maksimālais pieļaujamais valsts budžeta izdevumu apjoms** (P5.1. attēlu).

P5.1. attēls. Bilances nosacījums tuvplānā.⁴⁰

P5.2. attēls. Bilances nosacījums.

Cikliskā komponente bilances nosacījuma aprēķinos koriģē budžeta strukturālo bilanci, lai kompensētu ekonomiskā cikla nevēlamo ietekmi. Ja tautsaimniecības attīstība virzās virs potenciāla (cikliskā komponente ir pozitīva), tad nepieciešams ierobežot Valdības patēriņu, lai nepieļautu ekonomikas pārkaršanu. Savukārt, ja cikliskā komponente ir negatīva, tad Valdība varētu palielināt izdevumus ekonomikas stimulēšanai. Cikliskā komponente ir atspoguļota nominālajā bilancē (P5.1. attēls). 2016. gadam cikliskā komponente ir novērtēta kā negatīva jeb tiek prognozēts, ka ekonomika attīstīsies zem sava potenciāla. Cikliskās komponentes korekcija strukturālajā bilancē atļauj Valdībai palielināt izdevumus un šādi stimulēt ekonomikas attīstību.

³⁸ SP 2015./18. – Latvijas Stabilitātes programma 2015.-2018.gadam. Finanšu ministrija, 2015.gada aprīlis. Pieejams: http://www.fm.gov.lv/files/presesrelizes/FMInfo_10042015_SP.pdf, skatīts: 20.07.2015. 24.lpp.

³⁹ Regula (ES) Nr. 1175/2011 par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011R1175&from=LV>, skatīts: 29.07.2015.

⁴⁰ Izdevumu un ieņēmumu apjoms 3.1.attēlā ierobežots līdz +/-600 miljoniem eiro, lai vizuāli tuvāk saskatāmas bilances nosacījuma aprēķina sastāvdaļas.

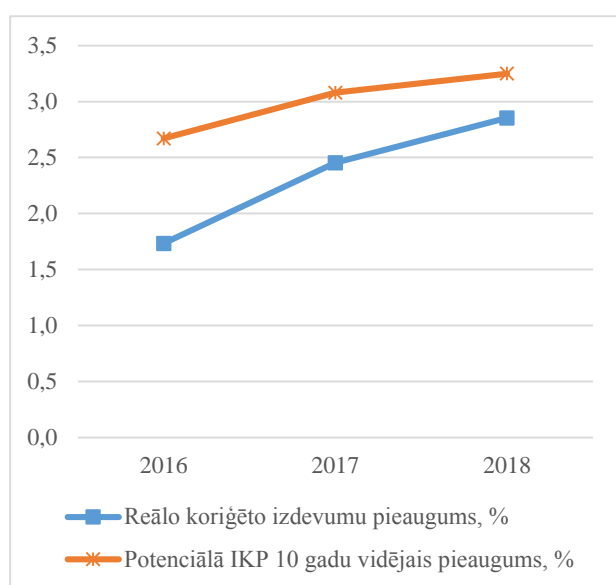
Atbilstoši SIP fiskālās politikas rezultātus izvērtē pēc EKS metodoloģijas. EKS korekcijas ietekmē valsts budžeta bilances pārrēķinu no naudas plūsmas uz uzkrājumu principu un pievieno uz vispārējās valdības sektoru attiecināmās transakcijas, kuras nav ietvertas valsts kopbudžeta pārskatos.

Ievērojot FM 2015.gada 3.augustā iesniegtos datus, atbilstoši Bilances nosacījumam 2016. gadā maksimāli pieļaujama izdevumu apjoms ir 7 477,8 milj. eiro, 2017. gadā – 7 956,8 milj. eiro un 2018. gadā – 8 233,7 milj. eiro (6.pielikuma P2.tabula).

Otrā metode: izdevumu pieauguma nosacījumu metode.

FDL 13. pants ietver norādi uz Regulas Nr.1175/2011 9. panta nosacījumiem.

Atsaucoties uz Regulas Nr.1175/2011 9.pantu⁴¹, **izdevumi, izslēdzot IKP deflatoru, nedrīkst augt straujāk kā potenciālā IKP pieaugums.**

P5.3.attēls. Reālo koriģēto vispārējās valdības izdevumu pieaugums un potenciālā IKP 10 gadu vidējais pieaugums, procentos

Regula Nr.1175/2011 nosauc **izdevumu kategorijas⁴², kas ir atkarīgas no ekonomiskā cikla izmaiņām un kas jāņem vērā aprēķinot⁴³ izlīdzinātos izdevumus** –

- valsts budžeta procentu maksājumus par aizņēmumiem ārvalstu un starptautiskajām finanšu institūcijām, tai skaitā kredītiestādēm;
- ES programmu izdevumus, kas pilnībā atbilst ES fondu ieņēmumiem, t.i. bez tiešas ietekmes uz valsts budžetu atšķirībā no nacionālās finansējuma daļas;
- bruto kopējā kapitāla veidošanas apmēru, kas izlīdzināts ar iepriekšējo trīs gadu vidējo rādītāju.

Koriģēto kopējo izdevumu apmēru (nominālo rādītāju) iegūst atņemot no izlīdzinātajiem izdevumiem cikliskos izdevumus bezdarbnieku pabalstiem (nediskrecionārās bezdarba izmaiņas) un Valdības nodokļu politikas izmaiņu ietekmi, kā arī pensiju reformas atkāpes izmaiņas (diskrecionārie pasākumi).

Izslēdzot IKP deflatoru tiek noteikts reālo koriģēto vispārējās valdības izdevumu pieaugums 2016. gadam 1,7% apmērā, 2017. gadam 2,5% apmērā un 2018. gadam 2,9% apmērā. Samērojot šo rādītāju

⁴¹ "[...] Vidēja termiņa budžeta mērķi sasniegušo dalībvalstu ikgadējais izdevumu pieaugums nepārsniedz IKP iespējamā pieauguma vidēja termiņa atsauces līmeni, ja vien pārsniegums nav saskaņots ar diskrecionāriem ieņēmumu pasākumiem.[...] Izdevumu kopsummā neiekļauj procentu izdevumus, izdevumus saistībā ar Savienības programmām, kas ir pilnībā izlīdzināti ar ienākumiem no Savienības fondiem, un nediskrecionārās izmaiņas saistībā ar bezdarbnieku pabalstu izdevumiem. [...] IKP iespējamā pieauguma vidēja termiņa atsauces līmeni nosaka, pamatojoties uz nākotnes prognozēm un pagātnes izvērtējumiem. Prognozes regulāri atjaunina. Komisija dara zināmu atklātībai šo prognožu aprēķināšanas metodi un IKP iespējamā pieauguma vidēja termiņa atsauces līmeni."

⁴² Regula (ES) Nr. 1175/2011 9.pants "[...] Izdevumu kopsummā neiekļauj procentu izdevumus, izdevumus saistībā ar Savienības programmām, kas ir pilnībā izlīdzināti ar ienākumiem no Savienības fondiem, un nediskrecionārās izmaiņas saistībā ar bezdarbnieku pabalstu izdevumiem. [...]"

⁴³ Vade mecum on the Stability and Growth Pact. European Economy. Occasional Papers 151. 2013.gada maijs. Pieejams: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2013/pdf/ocp151_en.pdf, skatīts: 28.08.2015. 35.lpp.

ar potenciālā IKP vidējo desmit gadu augsmi (P5.3. attēlu), tiek iegūts **maksimālais izdevumu apmērs, kāds būtu, ja izdevumi pieaugtu vienādā tempā ar potenciālā IKP augsmes rādītāju.**

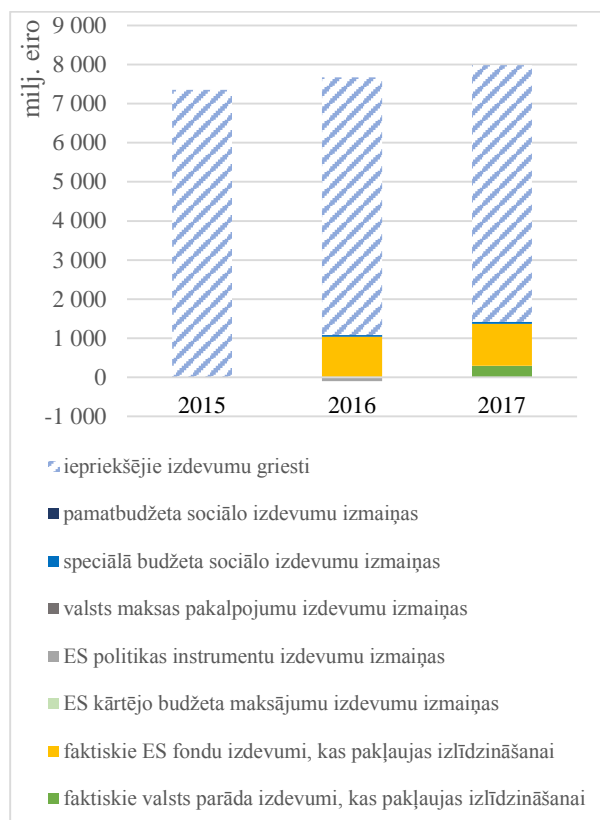
No šī teorētiskā vispārējās valdības potenciālā izdevumu rādītāja tiek atskaitīts izdevumu apmērs, kas izriet no centrālās valdības budžeta, pašvaldību budžeta un atvasināto publisko personu budžeta, kā arī EKS korekciju apjoms, iegūstot centrālās valdības maksimāli pieļaujamo izdevumu apmēru.

Ievērojot FM 2015. gada 3. augustā iesniegtos datus, atbilstoši Izdevumu nosacījumam 2016. gadā maksimāli pieļaujamais izdevumu apjoms ir 7 549,9 milj. eiro, 2017. gadā – 8 006,6 milj. eiro un 2018. gadā – 8 266,7 milj. eiro (6. pielikuma P3. tabula).

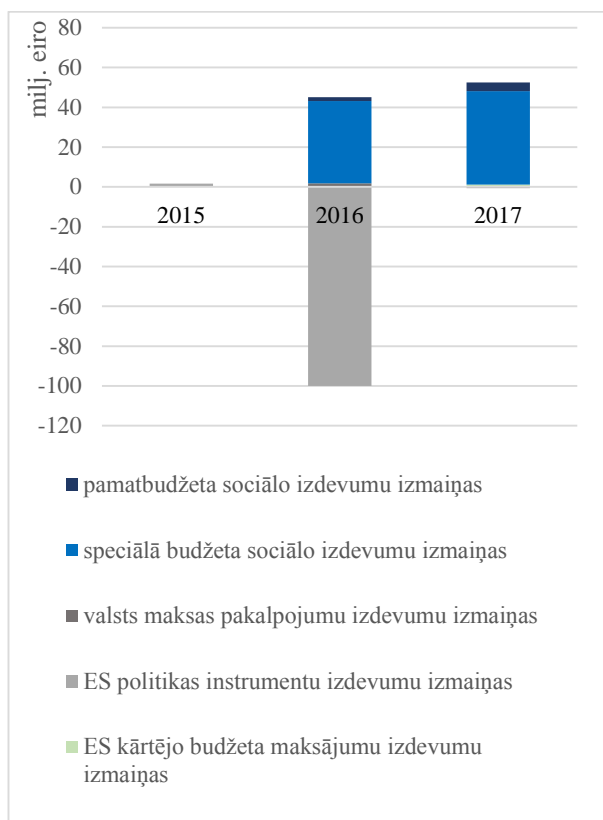
Trešā metode: pārmantojamības metode.

FDL 5. pants nosaka, ka VTBI viens no būtiskākajiem rādītājiem ir valsts izdevumu griesti turpmākajiem trim gadiem. FDL 5. pants paredz šo griestu nemainību turpmākajiem trim gadiem – VTBIL pirmā un otrā gada griesti tiek pārmantoti no iepriekšējā VTBIL otrā un trešā gada griestiem. FDL 5. panta otrajā daļā ir ietverta atruna, ka pārmantojamības princips netiek piemērots, ja pēc iepriekšējām divām metodēm noteikto maksimālo valsts izdevumu apmērs atšķiras no iepriekšējā VTBIL griestiem par 0,1% no IKP.

Izdevumu griestu korekcija (P5.4. attēls) tiek veikta divas reizes gadā – pirmo reizi, kad tiek sagatavota SP – izrēķinot izmaiņas periodā starp iepriekšējā VTBIL pieņemšanu un SP; otro reizi, – kad tiek veidots gadskārtējais VB un nākamais VTBIL projekts – izrēķinot izmaiņas periodā starp SP un VTBIL projektu.

P5.4. attēls. Pārmantojamības nosacījums.

P5.5. attēls. Pārmantojamības nosacījuma kontingenta dabiskās svārstības.

FDL 5. pants nosaka desmit gadījumus, kas ļauj koriģēt izdevumu sliekšņus dēļ situācijām, kas ir pie nemainīgas politikas, taču mainās dabisko procesu jeb ārpus ierasto ekonomisko aktivitāšu rezultātā,

t.sk. sociālo pabalstu un pensiju saņēmēju kontingenta izmaiņas, maksas pakalpojumu ieņēmumu izmaiņas, Satversmes tiesas lēmumi u.c. (P5.4. attēls). Galvenais informācijas datu avots kontingenta izmaiņām ir VTBI skaidrojošie pielikumi un VB pielikumi.

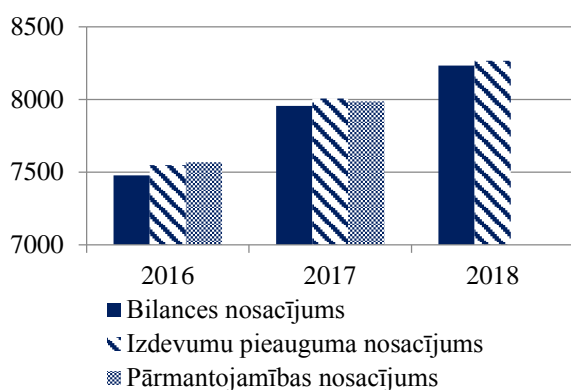
Kopš SP 2015./18. sagatavošanas ir būtiski mainījies valsts sociālo pabalstu un pensiju saņēmēju kontingents. Padome īpaši vērš uzmanību, ka par 51,4 milj. eiro 2016. gadam un par 52,7 milj. eiro 2017. gadam ir pieaudzis speciālā budžeta izdevumu apjoms. Savukārt izdevumu apjoms samazinājās par -101,1 milj. eiro saistībā ar ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļu finansētiem projektiem un pasākumiem.

Ievērojot FM 2015. gada 3. augustā iesniegtos datus, atbilstoši Pārmantojamības nosacījumam 2016. gadā maksimāli pieļaujamais izdevumu apjoms ir 7 569,1 milj. eiro un 2017. gadā – 7 986,6 milj. eiro (6. pielikums P4. tabula).

Kopsavilkums

Salīdzinot visu trīs skaitlisko nosacījumu aprēķinu rezultātus (P5.6. attēlu), Padome secina, ka 2016.-2018. gadam maksimālais izdevumu apjoms nosakāms atbilstoši bilances nosacījumam (6. pielikums P1. tabula).

Padome atzīmē, ka fiskālā nodrošinājuma rezerves izveidošanas atlikšana no 2016. gada uz 2017. un 2018. gadu palielina riskus nesasniegt budžeta bilances mērķi, ņemot vērā daudzos riskus.

P5.6. Koriģēto maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjoms, milj. eiro.

Veicot skaitlisko nosacījumu aprēķina pārbaudi, Padome konstatē, ka Latvijas ekonomikas attīstības apstākļos bilances nosacījums stabili prevalē. Zināmā mērā izdevumu pieauguma nosacījuma ietekmi mazina potenciālā IKP 10 gadu vidējā salīdzinoši pozitīvā augums (3%), kas atbilstoši metodoloģijai paredz vismaz tādā pat tempā ļaut kāpināt valsts budžeta izdevumus – tādējādi var skaidrot atšķirību starp bilances un izdevumu pieauguma nosacījumu. Savukārt, pārmantojamības nosacījuma piemērošanu ikreiz atceļ FDL atruna par starpības apmēru 0,1% apmērā no IKP, kas liek izmantot kādu no diviem iepriekšējiem kritērijiem.

Turpinot darbu pie VTBI projekta Valdība strādā jau izmantojot vienu skaitlisko kritēriju – arī šajā gadā izvēloties bilances nosacījumu – un tiek atbilstoši precizētas tālākās augšupvērstās budžeta bilances prognozes jau izmantojot tikai bilances nosacījuma rāmi.

Skaitlisko nosacījumu izpildes kopsavilkums¹
Summary of numerical conditions fulfilment¹
(milj. eiro)
(million euro)

P6.1.tabula
Table P6.1

	2016			2017			2018		
	MTBFL 2015/17 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)	MTBFL 2015/17 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)	
(1) Balances nosacījums	7 618,5	7 592,6	7 477,8	7 969,3	8 053,5	7 956,8	8 509,9	8 233,7	(1) Balance rule
(2) Izdevumu pieauguma nosacījums	7 714,6	7 864,7	7 549,9	7 995,5	8 050,6	8 006,6	8 529,3	8 266,7	(2) Expenditure growth rule
(3) Pārmantojamības nosacījums	7 601,8	7 624,0	7 569,1	x	7 934,7	7 986,6	x	x	(3) Continuity rule
(4) = MIN [(1);(2)]	7 618,5	7 592,6	7 477,8	7 969,3	8 050,6	7 956,8	8 509,9	8 233,7	(4) = MIN [(1);(2)]
(5) = (4) - (3)	16,7	-31,4	-91,4	x	115,9	-29,9	x	x	(5) = (4) - (3)
(6) = [5]	16,7	31,4	91,4	x	115,9	29,9	x	x	(6) = [5]
(7) Iekšzemes kopprodukts, faktiskajās cenās	26 850,9	26 081,5	26 126,5	28 513,3	27 694,2	27 750,2	29 407,8	29 476,7	(7) Gross domestic product, at current prices
(8) 0,1% no IKP, (8) = 0,1%* (7)	26,9	26,1	26,1	28,5	27,7	27,8	29,4	29,5	(8) 0,1% of GDP, (8) = 0,1%* (7)
(9) Valsts budžeta maksimālie izdevumi atbilstoši fiskālajiem nosacījumiem, (9) = IF [(6) > (8); (4); (3)]	7 601,8	7 592,6	7 477,8	7 969,3	8 050,6	7 956,8	8 509,9	8 233,7	(9) CG maximally permissible expenditure in accordance with fiscal rules, (9) = IF [(6) > (8); (4); (3)]
(10) Fiskālā nodrošinājuma rezerve	x	x	x	28,5	27,7	27,8	29,4	29,5	(10) Fiscal safety reserve
(11) Valsts budžeta izdevumi, ņemot vērā fiskālā nodrošinājuma rezervi, (11) = (9) - (10)	7 601,8	7 592,6	7 477,8	7 940,8	8 022,9	7 929,0	8 480,5	8 204,2	(11) CG expenditure, taking into account fiscal safety reserve, (11) = (9) - (10)

Avots: Finanšu ministrija, Fiskālās
disciplīnas padomes aprēķini

Source: Ministry of Finance, Fiscal
Discipline Council calculations

¹ Padome veica FDL skaitlisko kritēriju izvērtēšanu balstoties uz SP 2015./18. un tās sagatavošanas stadijā 2015.gada 3.augustā no FM saņemtajiem datiem. Tālākajā darbā pie VB 2016. gadam un VTBI 2016./18. gadiem sagatavošanas stadijā šie rādītāji varētu mainīties.

¹ The Council performed FDL numerical conditions evaluation on the basis of the SP 2015/18 and on 3 August 2015 received data from the MoF at the preparatory phase. During the further work on the SB 2016 and MTBF 2016/18 these figures could change.

Bilances nosacījums

Balance rule

(milj. eiro)

(million euro)

P6.2. tabula

Table P6.2

	2016			2017			2018			
	MTBFL 2015/17 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)	MTBFL 2015/17 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)		
(1) Valsts budžeta ieņēmumi (naudas plūsmas metode)	7 326,4	7 176,7	7 282,6	7 483,5	7 480,5	7 664,8	8 128,3	8 335,7	(1) Central government budget revenue (cash-flow)	
(2) Pašvaldību budžeta bilance	-0,2	-38,2	-38,6	0,9	30,5	-15,8	-2,1	-33,6	(2) Local government budget balance	
(3) No valsts budžeta daļēji atvasināto publisko personu un budžeta nefinansētu iestāžu budžeta bilance	-0,2	-2,0	-2,0	-0,4	-0,3	-0,3	-0,8	-0,8	(3) Derived public persons budget balance	
(4) EKS korekcijas	43,6	93,1	-23,0	273,8	183,0	23,8	-111,7	-296,4	(4) ESA corrections	
(5) Minimāli atļautā strukturālā bilance, % no IKP	-0,91	-1,00	-0,86	-0,75	-0,90	-1,00	-1,20	-0,79	(5) Minimal structural balance, % of GDP	
(6) Vienreizējie pasākumi, % no IKP	x	-0,3	x	x	-0,4	x	-0,5	x	(6) One-off, % of GDP	
(7) Cikliskā komponente, % no IKP	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	(7) Cyclical component, % of GDP	
(8) IKP, faktiskajās cenās	26 850,9	26 081,5	26 126,5	28 513,3	27 694,2	27 750,2	29 407,8	29 476,7	(8) GDP, at current prices	
Kopā (1)+(2)+(3)+(4)-[(5)+(6)+(7)]*(8)	7 618,5	7 592,6	7 477,8	7 969,3	8 053,5	7 956,8	8 509,9	8 233,7	Total (1)+(2)+(3)+(4)-[(5)+(6)+(7)]*(8)	

Avots: Finanšu ministrija, Fiskālās
disciplīnas padomes aprēķini

Source: Ministry of Finance, Fiscal
Discipline Council calculations

Izdevumu pieauguma nosacījums
Expenditure rule
(mlj. eiro)
(million euro)

P6.3. tabula
Table P6.3

	2016			2017			2018			
	MTBFL 2015/17 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)	MTBFL 2015/17 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)		
(1) Vispārējās valdības kopējie izdevumi	8 930,6	8 970,8	8 965,5	9 093,9	9 419,3	9 471,1	9 998,0	9 856,1	(1) GG total expenditure	
(2) Procentu maksājumi, D.41	332,8	323,4	310,4	324,6	308,0	293,3	300,4	290,2	(2) Interest expenditure, D.41	
(3) ES programmu izdevumi, kuriem ir atbilstoši ES fondu ieņēmumi	1 035,1	1 001,2	992,4	1 086,1	1 058,7	1 099,1	1 084,4	1 104,9	(3) Expenditure on EU programmes fully matched by EU funds revenue	
(4.1) Bruto pamatkapitāla veidošana (BPKV), t-3, P.51	917,9	917,9	1 005,1	1 007,8	1 036,4	1 038,4	985,5	1 048,4	(4.1) Gross fixed capital formation (GFCF), t-3, P.51	
(4.2) BPKV, t-2, P.51	1 007,8	1 036,4	1 038,4	916,8	985,5	1 048,4	914,4	902,5	(4.2) GFCF, t-2, P.51	
(4.3) BPKV, t-1, P.51	916,8	985,5	1 048,4	836,5	914,4	902,5	849,9	923,6	(4.3) GFCF, t-1, P.51	
(4.4) BPKV, t, P.51	836,5	914,4	902,5	845,8	849,9	923,6	870,1	945,4	(4.4) GFCF, t, P.51	
(5) Nediscretionāras bezdarba izmaiņas	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	(5) Non-discretionary change in unemployment	
(6) Diskrecionāri ieņēmumu pasākumi	-20,1	186,8	-74,6	-20,4	15,6	-15,7	34,5	-108,1	(6) Discretionary revenue measures	
(6.1) Valdības nodokļu politikas izmaiņas	x	x	-19,7	x	x	-15,7	x	-28,5	(6.1) Government tax policy changes	
(6.2) Pensiju reformas atkāpes izmaiņas	x	x	-54,9	x	x	0,0	x	-79,6	(6.2) Changes in deviation on pension reform	
(7) Izlīdzinātie kopējie izdevumi (nominālie), (7) = (1)-(2)-(3)-(4.4)+[VID (4.1) (4.2) (4.3)]	7 645,9	7 695,4	7 758,8	7 739,1	8 149,2	8 133,3	8 648,0	8 470,6	(7) Smoothed total expenditures (TE) (nominal), (7) = (1)-(2)-(3)-(4.4)+[AVE (4.1) (4.2) (4.3) (4.4)]	
(8) Koriģētie kopējie izdevumi (nominālie), (8) = (7)-(5)-(6)	7 666,0	7 508,6	7 833,3	7 759,5	8 133,5	8 149,0	8 613,5	8 578,7	(8) Adjusted TE (nominal), (8) = (7)-(5)-(6)	
(9) Nominālo koriģēto kopējo izdevumu pieaugums, %	3,8	1,0	3,9	1,5	5,7	5,0	5,7	5,5	(9) Growth of nominal adjusted expenditure, %	
(10) IKP deflators, %	2,5	1,9	2,1	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	(10) GDP deflator, %	
(11) Reālo koriģēto izdevumu pieaugums, %	1,3	-0,9	1,7	-1,0	3,1	2,5	3,1	2,9	(11) Growth of real adjusted expenditure, %	
(12) Potenciālā IKP 10 gadu vidējais pieaugums, %	2,8	2,7	2,7	3,3	3,1	3,1	3,3	3,3	(12) 10-year average growth of potential GDP, %	
(13) Deficītu samazinošais faktors, %	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	(13) Deficit reduction factor, %	
(14) Potenciālais pieaugums bez VTM, %, (14) = (12)+(13)	1,3	1,2	1,2	1,8	1,6	1,6	1,8	1,8	(14) Potential growth reference rate if not at MTO, %, (14) = (12)+(13)	
(15) Potenciālais pieaugums ar VTM, %, (15) = (12)	2,8	2,7	2,7	3,3	3,1	3,1	3,3	3,3	(15) Potential growth reference rate, if at MTO, %, (15) = (12)	
(16) Vispārējās valdības kopējie izdevumi, ja kopējo izdevumu pieaugums = potenciālā IKP pieaugumu	9 048,0	9 242,9	9 037,6	9 434,1	9 419,3	9 520,9	10 017,4	9 889,2	(16) GG total expenditure, if TE growth = potential GDP growth	
(17) Vispārējās valdības kopējie ieņēmumi	8 703,0	8 607,8	8 706,8	9 196,3	9 062,4	9 187,0	9 501,8	9 627,5	(17) GG total revenue	
(18) Valsts budžeta ieņēmumi (naudas plūsmas metode)	7 326,4	7 176,7	7 282,6	7 483,5	7 480,5	7 664,8	8 128,3	8 335,7	(18) CG budget revenue (cash-flow)	
(19) Pašvaldību budžetu bilance	-0,2	-38,2	-38,6	0,9	30,5	-15,8	-2,1	-33,6	(19) Local government budget balance	
(20) No valsts budžeta daļēji atvasināto publisko personu un budžeta nefinansētu budžeta iestāžu budžetu bilance	-0,2	-2,0	-2,0	-0,4	-0,3	-0,3	-0,8	-0,8	(20) Derived public persons budget balance	
(21) EKS korekcijas	43,6	93,1	-23,0	273,8	183,0	23,8	-111,7	-296,4	(21) ESA corrections	
Kopā (18)-[(17)-(16)-(19)-(20)-(21))]	7 714,6	7 864,7	7 549,9	7 995,5	8 050,6	8 006,6	8 529,3	8 266,7	Total (18)-[(17)-(16)-(19)-(20)-(21))]	

Avois: Finanšu ministrija, Fiskālās disciplīnas padomes aprēķini

Source: Ministry of Finance, Fiscal Discipline Council calculations

Pārmantojamības nosacījums
Continuity principle
(milj. eiro)
(million euro)

P6.4. tabula
Table P6.4

	2016			2017		
	MTBFL 2015/17 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)	SP 2015/18	MTBFL 2016/18 (draft)	
(1) Koriģētie maksimāli pieļaujамie valsts budžeta izdevumi (precizētais Vispārējās valdības budžeta plāna projekts 2015.gadam)	6 495,4	6 597,6	6 584,6	6 578,8	6 569,4	(1) Adjusted maximum permissible state budget expenditure (updated Draft budgetary plan of 2015)
<i>koriģēto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu korekcijas saskaņā ar FDL 5.pantu, t.sk.:</i>						<i>adjustments of maximum permissible state budget expenditure according to the FDL Article 5, incl.:</i>
1) pamatbudžeta izdevumos sakarā ar aktuālākām valsts sociālo pabalstu un pensiju saņēmēju kontingenta prognozēm;	0,0	-2,8	2,0	-3,0	4,3	1) state budget expenditure due to more actual forecasts in contingent receiving state social allowances and pensions;
2) speciālā budžeta izdevumos sakarā ar aktuālākām sociālās apdrošināšanas pakalpojumu saņēmēju kontingenta, kā arī pensiju un pabalstu vidējā apmēra prognozēm;	0,0	-10,0	41,4	-5,7	47,0	2) state social security budget expenditure due to more actual forecasts in contingent receiving social security services, so as forecasts of average amount of pensions and allowances;
3) izdevumos, kuri izriet no prognozēto maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu izmaiņām, kā arī no kārtējā gada sākumā fiksētās maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu atlikuma summas;	0,0	-1,2	1,5	-1,2	-0,5	3) expenditure, which results from change in forecasted revenues from paid services and other self-earned revenues as well as fixed sum of remaining revenues from paid services and other self-earned revenues at the beginning of current year;
4) to izdevumu palielināšana, kuri nepieciešami Satversmes 62.pantā minētā apdraudējuma novēršanai, kā arī dabas katastrofu, avāriju un citu dabas vai sociālo procesu izraisītu materiālo zaudējumu novēršanai, — ievērojot FDL 12.panta otrās daļas nosacījumus;	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4) increase of expenditure which is subject to the Constitution Article 62 as well as material losses arising from natural disasters, emergencies and natural or social processes complying with provision of second Paragraph of the FDL Article 12;
5) to izdevumu palielināšana, kuri nepieciešami, lai izpildītu starptautisko tiesu un Satversmes tiesas spriedumus;	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5) increase of expenditure necessary for execution of verdicts of international courts and Constitutional court;
6) izdevumos saistībā ar Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļu finansētiem projektiem un pasākumiem;	3,1	1,1	-100,0	0,6	-0,1	6) expenditure in relation with projects and measures financed from European Union policy instruments and other foreign financial assistance programmes;
7) izdevumos tās valsts parāda daļas apkalpošanai, kura ietilpst Valsts kases kompetencē;	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7) expenditure for servicing that part of state debt falling under the competence of the Treasury;
8) kārtējos maksājumos Eiropas Savienības budžetā un starptautiskai sadarbībai;	0,0	0,0	0,2	0,0	1,2	8) regular payments in the budget of the European Union and for international co-operation;
9) FDL 16.panta piektajā daļā neminētu fiskālo risku izraisīto izdevumu palielināšana FDL 17.panta ceturtnajā un piektnajā daļā minētajos gadījumos, — ievērojot šo daļu nosacījumus;	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9) increase of expenditure related to fiscal risks not mentioned in the fifth Paragraph of the FDL Article 16 in accordance with fourth and fifth Paragraphs of the FDL Article 17, by complying with provisions of these Paragraphs;
10) to izdevumu palielināšana, kuri izriet no normatīvā akta pieņemšanas saskaņā ar FDL 9.pantu, ja atbilstoši tā nosacījumiem pieņemts normatīvais akts, kas paredz palielināt valsts budžeta ieņēmumus, lai segtu attiecīgo izdevumu palielinājumu, vai izdevumu samazināšana apjomā, kas kompensē valsts budžeta ieņēmumu kritumu, ja tiek pieņemts normatīvais akts, kas paredz samazināt valsts budžeta ieņēmumus.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10) increase of expenditure resulting from adopting of normative act in accordance with the FDL Article 9, if according its provisions normative act is adopted which foresees to increase state budget revenues in order to cover respective increase of expenditure or reducing expenditure in amount compensating fall in state budget revenues, if normative act is adopted foreseeing to reduce state budget revenues.
(2) Faktiskie ES fondu izdevumi pozīcijās, kas pakļaujas izlīdzināšanai	1 103,3	1 039,3	1 039,3	1 071,9	1 071,9	(2) Expenditure of European Union structural funds, Cohesion fund, Common Agricultural Policy and Common Fisheries Policy as subject to the smoothing mechanism
(3) Valsts parāda vadības izdevumi pozīcijās, kas pakļaujas izlīdzināšanai	0,0	0,0	0,0	293,4	293,4	(3) Government debt service expenditure, what is in the Treasury's competence as subject to the smoothing mechanism
Kopā (1)+ [Summa no 1) līdz 10)]+(2)+(3)	7 601,8	7 624,0	7 569,1	7 934,7	7 986,6	Total (1)+ [Sum from 1) to 10)]+(2)+(3)

Avots: Finanšu ministrija, Fiskālās disciplīnas padomes aprēķini

Source: Ministry of Finance, Fiscal Discipline Council calculations

Fiskālie rādītāji, kas tiek izmantoti koriģēto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu aprēķināšanai
Fiscal indicators, that have been used to calculate the adjusted maximum permissible state budget expenditure

P6.5.tabula
Table P6.5

(milj. eiro)
(million euro)

	2016		2017		2018	
	MTBFL 2015/17 (draft)	MTBFL 2016/18 (draft)	MTBFL 2015/17 (draft)	MTBFL 2016/18 (draft)	MTBFL 2016/18 (draft)	
(0) Iekšzemes kopprodukts, faktiskajās cenās	26850,9	26 126,5	28 513,3	27 750,2	29 476,7	(0) Gross domestic product, at current prices
(1) Minimāli atļautā strukturālā bilance, % no IKP	-0,9	-0,9	-0,8	-1,0	-0,8	(1) Minimal structural balance, % of GDP
(2) Cikliskā komponente, % no IKP	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	(2) Cyclical component, % of GDP
(3) Vienreizējie un pagaidu pasākumi, % no IKP	x	x	x	x	x	(3) One-off, % of GDP
(4) Vispārējās valdības budžeta nominālā bilance, % no IKP, (4) = (1) + (2) + (3)	-0,9	-1,0	-0,7	-1,0	-0,8	(4) General government budget headline balance, % of GDP, (4) = (1) + (2) + (3)
(5) Vispārējās valdības budžeta nominālā bilance, (5) = (4) * (0)	-248,9	-258,7	-211,5	-284,2	-228,7	(5) General government budget headline balance, (5) = (4) * (0)
(6) Pašvaldību budžeta bilance	-0,2	-52,7	0,9	-27,3	-45,5	(6) Local government budget balance
(7) No valsts budžeta daļēji atvasināto publisko personu un budžeta nefinansētu iestāžu budžeta bilance	-0,2	-5,0	-0,4	-3,3	-3,8	(7) Derived public persons budget balance
(8) EKS korekcijas	43,6	85,3	273,8	145,3	-111,6	(8) ESA corrections
(9) Valsts budžeta bilance, (9) = (5) - (6) - (7) - (8)	-292,1	-286,3	-485,8	-398,9	-67,8	(9) State budget balance, (9) = (5) - (6) - (7) - (8)
(10) Valsts budžeta ieņēmumi (naudas plūsmas metode)	7 326,4	7 368,2	7 483,5	7 838,3	8 673,6	(10) Central government budget revenue (cash-flow)
(11) Maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi, (11) = (10) - (9)	7 618,5	7 654,5	7 969,3	8 237,2	8 741,4	(11) Maximally permissible state budget expenditure
(12) Izlīdzinātie izdevumi, (12) = (12.1) + (12.2)	1 026,9	926,7	1 395,9	1 461,5	1 539,8	(12) Smoothed expenditures, (12) = (12.1) + (12.2)
(12.1) izlīdzinātie ES fondu izdevumi, (12.1) = (12.1.1) + (12.1.2)	1 026,9	926,7	1 098,1	1 168,1	1 254,4	(12.1) smoothed EU funds expenditure, (12.1) = (12.1.1) + (12.1.2)
(12.1.1) neatmaksājamā daļa	115,9	148,9	115,9	184,9	127,1	(12.1.1) non-repayable part
(12.1.2) atmaksājamā daļa	911,0	777,8	982,2	983,2	1 127,2	(12.1.2) repayable part
(12.2) Izlīdzinātie valsts parāda apkalpošanas izdevumi	x	x	297,7	293,4	285,4	(12.2) Smoothed government debt service expenditure
(13) Koriģētie maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi, (13) = (11) - (12)	6 591,6	6 727,8	6 573,4	6 775,7	7 201,6	(13) Adjusted maximum permissible state budget expenditures, (13) = (11) - (12)
(14) Faktiskie izdevumi, (14) = (14.1) + (14.2)	1 039,3	926,7	1 365,3	1 461,5	1 539,8	(14) Actual expenditures, (14) = (14.1) + (14.2)
(14.1) ES fondu izdevumi (augšupvērstā metode), (14.1) = (14.1.1) + (14.1.2)	1 039,3	926,7	1 071,9	1 168,1	1 254,4	(14.1) EU funds expenditures (bottom-up approach), (14.1) = (14.1.1) + (14.1.2)
(14.1.1) neatmaksājamā daļa	128,3	148,9	89,6	184,9	127,1	(14.1.1) non-repayable part
(14.1.2) atmaksājamā daļa	911,0	777,8	982,2	983,2	1 127,2	(14.1.2) repayable part
(14.2) Valsts parāda apkalpošanas izdevumi	x	x	293,4	293,4	285,4	(14.2) Government debt service expenditure
(15) Fiskālā nodrošinājuma rezerve	x	x	28,5	27,8	29,5	(15) Fiscal safety reserve
(16) Valsts budžeta izdevumi, (leļupvērstā metode), (16) = (13) + (14) - (15)	7 630,9	7 654,5	7 910,2	8 209,4	8 711,9	(16) State budget expenditure (top-down approach), (16) = (13) + (14) - (15)
(17) Valsts budžeta izdevumi, (augšupvērstā metode)	7 597,2	7 654,5	7 655,4	8 155,0	8 424,5	(17) State budget expenditure (bottom-up approach)

Avots: Finanšu ministrija, Fiskālās disciplīnas padomes aprēķini

Source: Ministry of Finance, Fiscal Discipline Council calculations

² 2015.gada 25.septembrī no FM saņemtie dati.

² On 25 September 2015 received data from the MoF.